Исмихан
Диләркин

Ајырдылар Тушағындан Көјиәнин

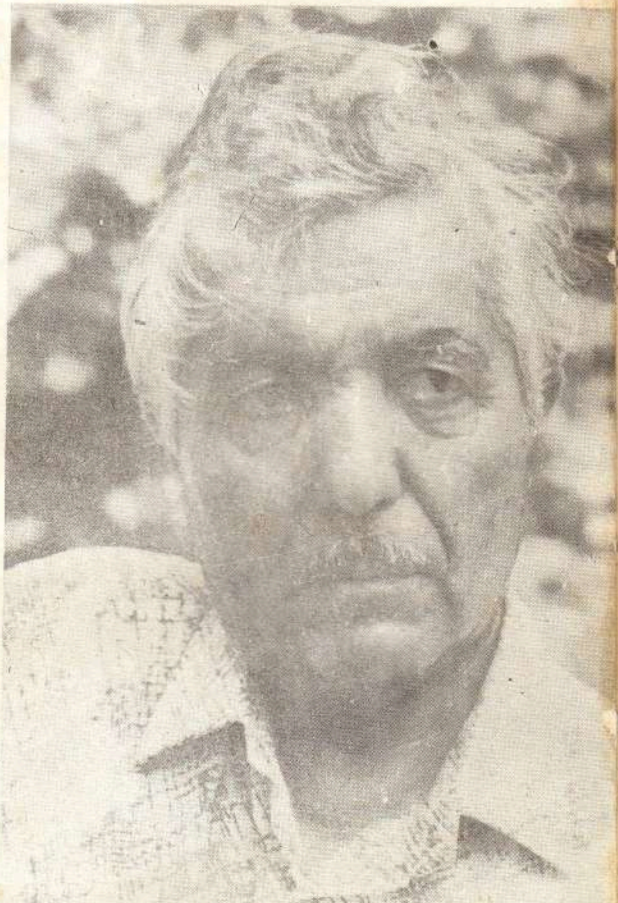

Исмихан ДИДӘРКИН

Ајырдылар Туманындан Көјнәјин

(Ше'рләр)

Хәлфи Намигдән Араза
ән хош арзуларла
һәдијјә. 8/XII/94
Бакы.

БАКЫ ЈАЗЫЧЫ 1992

С Аз 2
И78

Исмихан Дидәркин

И78 Ајырдылар гучағындан Көјчәнин. Ше'рләр. Б.: Јазычы. 1992. 104 с.

ISBN 5-560-00619-10

Гәдим Көјчә маһалымызда јашанмыш ачылы-ширинли узун бир өмрүн көјнәртиләри, чырпынтылары бу китабчада чәмләнмишдир. Ше'рләрдә Көјчә ашыг мәктәбинә көкләнмиш улу бир сазын каһдан һәзин, каһдан һиддәтли чырпынышла өтмәсинин шаһиди олуруг.

И $\frac{4702060202\text{-}11}{М\text{-}656\text{-}92}$ 131-90 Аз 2

© Јазычы, 1992.

ГЫЗЫЛГУШУН ЈУВАСЫ БОШ ГАЛМАЗ

Гәм... дәрд... ситәм... Бундан сонра һансы кәлмә кәлир инсанын дүчар олдуғу боғучу овгатлары бүтүн түндлүјү илә дилә кәтирсин? Бир чох һалларда бу руһи сарсынтылары шәрти адландырырыг; сәни дидиб парчалајан дахили бурхулмалара бәлкә дә башданкетди бир кәлмә демәклә дәрдимизлә баш-баша галмаға тәләсирик. «Гәм сатыб, дәрд алыб нәф ејләмишәм» дејән Ашыг Әләскәрин әлдә етдији «кәлирә» миндәбир арсыз адам тапылар ки, үзүлмәсин...

Исмихан һаггында бу вурнухмалы сифтәлијим дә халгымыза үз вермиш еллик кәдәрдән, кәдәрдән јох, доғрусу, еллик фәлакәтимиздән белә дүјүн дүшдү боғазымда. Јаса кедәндә чох вахт тәсәлли үчүн бир сөз тапыб дејә билмәдијимиздән елә чә көзүмүзү дөјүб сусуруг. Тәсәллисиз дәрдләр вар. Көјчә бизим тәсәллисиз дәрдимиздир. Бу јерләр дүнјамызын әввәлләриндән бизим олуб; бу силсилә дағлар, бу көзјашы кими дупдуру Көјчәкөлү бизим нәфәсимизлә исиниб. Бу дағларын һәр бәләни, һәр ашырымы заман-заман улу сөз зәркәрләри јетириб. Көјчә Ашыг Мәктәби дедијимиз сәнәтјөнү бөлкүмүз руһумузун сөз көзәлликләри фышгырдығы јурдумузун адыны бүтүн Шәргдә мәшһур етмишди. Беш јүз ил бундан әввәл бу дағлардан дүнјаја Мискин Абдалын поетик нәфәси нәғмә охујурду:

Нәс илләрдән сатын алдын пис күнү,
Чағырдын думаны, төкдүн чискини,
Көзү јашлы гојдун Чуда Мискини:
Ејлә күлә-күлә тамаша, дағлар.

Беш јүз ил әввәлин бу күнү дилә кәтирән овгатына бахын, сиз Аллаһ! Дүнјанын әввәлиндән бу күнә әлијалын горујуб сахладығымыз Көјчәмиз заманын бу шејтан әсриндә су кими әлимиздән бухарланыб кетди. Кетмәди, кетдирдиләр. Доғрулуға, дурулуға өјрәнмиш бизим ипәк тәбиәтимиз бу шејтан әсринин шејтанлыгла-

рыны өјрәниб мәнимсәјә билмәдијиндән башымыза бу фәлакәт кәлди. Ди кәл тәмизлијә, доғрулуға севин.

Бирчә Көјчәми?! Көјчә бојда нечә-нечә маһалымызы әсрин нәбзини тутан фүрсәткеш гоншуларымыз дүнјанын көзү габағында әлимиздән дартыб алдылар... Өвладлары чалаји-вәтән дүшдү.

Бу китабчанын редактәсини һәлә баша чатдырмамышдым ки, Исмихандан исмарыч кәлди: «Мүмкүнсә китабын үстүндә адымы Исмихан Дидәркин јаз». Јазмаға нә вар?! Амма бунунла нә оласыјмыш ки?! Үрәкми сојујачаг, чанынмы раһатлыг тапачаг, иј јазыг? Инди о гәдим јурдларымыздан мин бир ишкәнчә илә говулуб чөлләрә салынан 200 мин нәфәрин тәхәллүсү Дидәркиндир. Бәс бир белә һәмчинс сојадын ичиндә итиб-батмасанмы, гардаш?! «Елнән кәлән гара күн — тој, бајрамды» тәсәллисинә јатанлардан дејилдин—мән сәни һамыдан јахшы таныјырдым. Вахт варды, Бакыдан, Кәнчәдән, јурдумузун мүхтәлиф нөгтәләриндән Көјчәјә, Әләскәр очағына сәнәт пәрәстишкарлары ахышарды. Һамы да сәни көрмәк истәјәрди. Буну билдијиндән минбир бәһанә илә арадан чыхардын. Чыхмајанда да бир сөз гопармаг сәндән гранитдән гәлпә гопармаг кими бир ишди. Бир јандан рәһмәтлик Ашыг Талыб, бир јандан оғлу Һагверди сәни нечә дилә тутардылар. Сәнсә өз дедијини көјәрдәрдин. Горхурдун ки, ораја кәлмиш бир шаир, бир јазычы бир гошмаһын, бир кәрајлынын дәрчинә көмәк көстәрәр. Сәнәтдә бу көмәји өлүмдән бетәр дәрд сајырдын. Унудурдун ки, сәбәб Аллаһдан ирәлиди... Гачдын беләчә... Инди јашын алтмыша доғру... Өмрүнә илк китаб јол кәлир. Һеч олмамагданса, кеч олмасы да зијанлығын јарысы демәкди. Ипә-сапа јатан олсајдын, инди нечә китабла гәдрбилән охучу нәзәрини чәлб етмишдин... Билирәм, мән сәни билирәм, бу јердә мәнә гаршы әсәбин чармыха чәкиләчәк: «чап олунуб нә артырмысыныз?!» Буна да һаглысан! Шаирлик китаб-дәфтәри нәшр олунмагла дејил. Халгын гәбул етдији адамдыр шаир олан кәс! Инди саз-сөз гәдри биләнләрин мәчлисиндә, тој-дүјүндә сәндән охумајан ашыға мејдан вермәзләр. Сәндән билмәјән нечә ашығы мејдандан чыхардыгларынын дәфәләрлә шаһиди олмушам.

Һәм сөзүндән, нәфәсиндән өјрәнмәк лазымды, һәм дә мәғрур тәбиәтиндән, сәнин Шаһдағы тимсаллы димдик Аллаһа доғру дикәлән шаир гүрурундан!

Синәси ал-гана бојанан тәкчә сән олмадын, бүтүнлүкдә бир маһал ганда чалхаланды. Арханызча да Ашыг Әләскәрин мүгәддәс мәзары... Дүшмәнин рәзиллијини бундан артыг һеч нә илә ифша еләмәк мүмкүн дејил. Шаир тәкчә бир халга мәхсус олмур: онун әмәли дә, нәфәси дә үмуми мә'нада инсанлыға хидмәт едир. Ашыг Әләскәр бир өмүрдә ики дәфә халгына гаршы күтләви ермәни зүлмүнүн шаһиди олуб: Зодун адлы-санлы бәји Сәмәд Ағаны Басаркечәрдә дашнаклар дәрин гујуја атыб, фитва вериблөр, һәр кәс гујуја бир даш! Басаркечәрдә килсәнин јанында ичра олунмуш о ганлы мәрасимин јериндә индинин өзүндә дә даш тәпәси галмагдадыр. Нәјин үстүндә?—Сәмәд Аға елин бир нечә ағсаггалыны да көтүрүб дашнакларын јанына бу миллн гырғына сон вермәјә јоллар арамаға кетмишди... О бири јанда да дашнаклар Ашыг Нәчәфин үрјан бәдәнинә самовары сарыјыб одлуғуна көмүр төкүб, јандырмышдылар; бу һалдача ашыға: «Оху» дејиб бу зүлмдән, бу алчаглыгларындан ләззәт алырдылар. Бүтүн бу вәһшиликләрин гаршысында Ашыг Әләскәр үмуми мә'нада ермәни халгыны тәһгир едән, бу зүлмү учдантутма ермәни халгынын ајағына мөһүрләјән гошма, кәрајлы јазмајыб. Бу јүксәклијинин дүнәнә гәдәр ермәни халгы, ермәни зијалылары јахшыча гијмәтләндирирдиләр—1972-чи илдә бөјүк нәғмәкарын анадан олмасынын 150 иллик јубилејиндә буну бир даһа көрдүк: Јеревандакы јубилеј шәнликләри, гәбрүстү бүстүнүн јарадылмасында ермәни һејкәлтарашларынын сәнәт јарышы... Инди исә пејғәмбәр сајылан о шаирин гәбринин дармадағын едилмәси. Аллаһ һеч бир халгын ајағына белә ағыр күнаһ јазмасын!

Һәлә гәдим Һаггыхлы (бир нечә ил әввәл ермәни зијалыларынын «тәшәббүсү» илә бу гәдим адымыз дәјишдирилиб Вурғун кәнди адландырылмышды) кәндиндә Сәмәд Вурғунун бүстү дә гәтлә јетирилмишдир. Аллаһа шүкүр ки, биздә Азәрбајчанын халг шаири Самвел Григорјан да өз сон мәнзилиндә ујуур, башга шаир вә әдәбијјатчы ермәниләр дә, дүнјасыны дәјишмиш бүтүн ади вәтәндашлар да. Гоншунун батдығы күнаһы тале бизим јухумуза да јахын гојмасын!

...Вәзијјәтлә бағлы кәзишмәм бир гәдәр узун чыхдыса, охучу буну мәнә бағышлајар. Бу да ше'р дәрдидир. Сөһбәт гәдим Көјчәнин илһам мајасындан мајаланыб елләримизин севимлиси олмуш Исмихандан башладыса, бурада дејилән сөзләрин һамысына бу шаир гардашымыз баисдир, даһа доғрусу, сәбәбдир.

Бөјүк ше'рләр ја дәрддән гајнагланыр, ја јүксәк севинчдән (белә сүрәкли севинмә бизләрә аз-аз гисмәт олуб).

Исмихан Дидәркин шаир нәфәси е'тибарилә Мискин Абдалдан јөнү бәри Ашыг Әләскәрә гәдәр бөјүк сөз устадларындан мәһарәтлә бәһрәләнмиш бир гәләм саһибидир. Бурасы вар ки, о бу күнүн шаиридир. Өзү дә илһамы ашыг әдәбијјаты үстүндә көкләнсә дә Исмихан ашыг дејил, шаирдир. Бунунла ашығы тәкләјиб дәјәрдән салмаг истәмирәм. Она галмыш, Ашыг Әләскәр дә саз чалдығы мүддәтдә анчаг мәчлисләрдә ашыг иди; галан бүтүн вахтларда вә физики өмрү гуртарандан сонра шаирдир, өзү дә шаирләр ордусунун башында дуран шаирләрдән!

Фүсункар јарадыб хилгәтин әли,
Инан, көрмәмишәм һәлә тај сәнә!
Сәһәрләр чијниндән бојланыр Күнәш,
Кечәләр нуруну сәпир Ај сәнә.

Инди јухуларымыза кирән о көзәл Көјчәмизин дилбәр кушәси олан Чалмалы дағына нә бојда бир үрәклә охунан нәғмә!

Бу шаирин ше'рләри санки доғрудан-доғруја, әлдә јазылмајыб; илаһи бир нәфәс ләркүсүдүр: нахышлары, сүсләри, шәбәкәләри о гәдәр чилалы ки, «илаһи һөркү» сифәтиндән башга сифәтә инсафым јол вермәди. Бу, нәфәс зәркәрлијидир!

Бәд гоһума сирр сөјләдим, чар олду,
Ачдым үрәјими јахшы јада мән.
Јох ашыг, јахшы да вар,
Пис дә вар, јахшы да вар.
Пис гоһумдан јахшыдыр—
Гапында јахшы давар.
Гоһум вар ки: газыб атыр јолуму,
Нәдән хош кәлирәм јахшы, јада мән?-

Бу «һөркү» илк мисрасындан сон мисрасына гәдәр белә сых, белә зәриф, белә һејрәтли тохунуб! Һәлә сонунчу мисраларда чинасгурманын әлә дүшмәз бир өрнәји нә гәдәр сәнәткаранәдир: «Јетим дәрдли олар, Јахшы, ја да мән?» «Јахшы вә Јетим» дастанында Јетим Сары Ашығдыр. Шаир өз дәрдини нә гәдәр ујар һәмдәрдләри илә гијас едир!

Дидәркинин бүтүн ше'рләри јүксәк чилалыдыр. Бунунла белә бу чилалар ичәрисиндә онун тәчнис усталығынын ајрыча јери вар. Исмихан да ичәрисиндә олмагла чағдаш шаирләримиз тәчниси өлкүнләшмәкдән, сүстләшмәкдән бир даһа дартыб чыхартдылар. Бу, дилимизин сөз демәк имканыны елми-техники ингилаб әсриндә бир даһа јада салмаг, онун күчүнү бир даһа көстәрмәк демәкдир. Дедији үч-беш чүмләни јабанчы сөзләрлә гаты «хәшил чалыб» зәһлә төкән дөнүкләримизин баш апардығы бир заманда бунлар дилимизин дан парылтыларыдыр!

Дәрдимә дәрманы Сәфа кәтирди,
Кәлишин чисмими сафа кәтирди.
Јох ашыг, саф алыды,
Кејимин саф алыды.
Дост гапысы мәнимчүн
Чәннәтдән сафалыды!
Досту-меһрибаным сафа кәтирди,
Хошбәхтәм, дүшмүшәм јахшы јада мән!

Әлван сөз кәләфидир бу!

Мисал чәкдикләрим Исмиханын ән азы отуз ил бундан әвәл јаздыгларындан өрнәкләрдир. Бу күн «Ајырдылар гучағындан Көјчәнин» дејә фәрјад гопаран шаир шандан ајрылмыш ары кими сызылдајыр...

Гәрибәдир, доғруданмы, бу ситәмләр сон илләрдә јашанмыш өмрүмүзүн керчәкләридир? Бәлкә елә гарышыг горхулу јуху көрүрүк?! Доғруданмы һәр гарыш торпағы бир шаир јетирән о көзәл Көјчәмизин Көјчә кәдији, јал-јамачы, бәләнләри, ашырымлары бир дә мисра «битирмәјәчәк»?!

Бу гејдләрим Исмихан Дидәркинин илк китабына мәним дә дидәркин хәјалларымын јасы, ағысыды: бири дағдан кәлди, бири бағдан; амма һамысы бир ағрынын овгатындан бој көстәрди. Гојун, бир илк сөз дә бу шәкилдә олсун, нә олар?! Јазымын керисини дә елә беләчә давам етдирмәк истәјирәм.

Илһамла шаирлик талеји ајры-ајры шејләрдир. Она илһамы бол верән тале, ел дили илә десәк, јығвал вермәјиб: көрпәликдән атасызлыг көрүб, һәјаты диши-дырнағы илә газаныб. Шаирлији дә өз миннәтинә газаныб.

Өмрүнә мүждә кәтирәси илк китабы Ермәнистандан бизимкиләри олмазын зүлмлә говдуглары күнләрдә Јереванда јығылмагда олдуғу мәтбәәдә «гәтлә» јетирилиб.

Тез-тез радио вә телевизијадан сәсләндирилән бир маһны вар, бир бәнди дә беләдир:

О илгары әзәлинин,
О сөзләри мәзәлинин,
Азәрбајҹан көзәлинин
Үлфәтинә гурбан олум!

Мусиги јазылан илк әсәридир. Ишә бах, бәхтә бах ки, ону да өз саһибинин адыјла охумурлар. Амма бу да онун шаир гүруруна тохунмајыб: нә олсун ки, сөзү тәгдир олунуб, миннәтсиз мусиги јазылыб. Тәгдир көрән сөз башабаш халгын өзүнүндүр! Тәки сөзүмүз халгын кәрәјинә јарасын!

Азәрбајҹанын чох бөјүк ашығы вә гүдрәтли шаири Нөврәс Иманын бачысы оғлудур (Нөврәс Иман Ашыг Әләскәрин гардашы оғлудур). Билирәм, бу јердә дә Дидәркинин гашлары чатылачаг: «Дајымын мәним шаирлијимә нә дәхли?»—дејәҹәк. Һарда дүз десә дә, бурада дүз демәз. От көкү үстүндә битәр. Онун тимсалында халгын бир инамы да сүбута јетир: «Оғул дајысына чәкәр!».

* * *

«Гызылгушун јувасы бош галмаз!» Јазы-позумда бу сәрлөвһәни икинчи дәфәдир ишләдирәм. Әввәлчә рәһмәтлик Ашыг Талыб һаггында јазанда бу халг инамыны мәгаләмин башына чыхартмышам. Елә чыхмасын ки, өзкә бир ад тапмаға чәтинлик чәкдијим үчүн ејни шејдән јапышмалы олмушам. Јох, әкши. Сәрлөвһәдән чох сәрлөвһә вар. Мәсәлә бурасындадыр ки, мәктәб олан Ашыг Әләскәр очағы һаггында дүшүнәндә истәр-истәмәз јадыма әсрләрин сынағындан чыхмыш бу бөјүк инам кәлир. «Гызылгушун јувасы бош галмаз!». Бу инамда нәсли габилијјәтләрин давамына, илкинлик чөвһәринин итмәдијинә, ирси «веркиләрин» һәгигилијинә сон дәрәчә хатирҹәмликлә шәһадәт верилир — бу шәһадәтдә улу иман јашајыр!

Дашкәсән дағларына пәнаһ кәтирмиш Дидәркин Исмиханымызын нәфәсинә даһа тез говушуб, онунла башбаша галмағыныз хатиринә сөһбәтимә сон верирәм.

МӘММӘД АСЛАН.

СИНӘМДӘ

Вәтән ешги, ел һавасы
Вар синәмдә, вар синәмдә.
Шахәләниб әзәл күндән
Көк атыбдыр ар синәмдә.

Хәјал ширин, кечә көдәк,
Минбир арзу, минбир истәк,
Ағ көпүклү шәлләләр тәк
Ахыб олур чар синәмдә.

Үз верәндә гүссә, кәдәр.
Ҹәсарәтлә көксүнү кәр,
Мәһәббәт вар дағлар гәдәр
Бу балача дар синәмдә.

СӘНӘ

(Чалмалы дағына)

Фүсункар јарадыб хилгәтин али,
Инан көрмәмишәм һәлә тај сәнә.
Сәһәрләр чијниндән бојланыр күнәш,
Кечәләр нуруну сәпир Ај сәнә.

Әјмисән чалманы назлы кәлинтәк,
Санчмысан бухаға минләрлә чичәк,
Өртдүн булудлардан башына өрпәк,
Нә көзәл јарашыр кәлағај сәнә!

Гыврым сачларындыр галын думанлар,
Мәрмәр синәнмидир дөшүндәки гар?!
Јагут додағындыр сәрин булаглар,
Һәр көнүл вурулур исти јај сәнә.

Һүснүнү бәзәјир нәркиз, сармашыг,
Гушлар мүғәннидир, чобанлар ашыг.
Билирсән нә гәдәр верир јарашыг,
Чошгун шәлаләли бүллур чај сәнә.

Мүшкүн мәнбәјидир гәлбинин вары,
Бинүш еләјирсән јајы, баһары.
Күман тәбиәтин әтир амбары,
Ачмыш гапылары тајбатај сәнә.

ГУРБАН ОЛУМ

О титрәјән додагларын
Һәсрәтинә гурбан олум!
Һәјат верән нәфәсинин
Шәфгәтинә гурбан олум!

...мә дөјчәк сурәтин,
Көзү... мәнә олур чәтин.
Динмәк ... мәһәббәтин
Дили бағлы ...ан олум!
Һикмәтинә гурб...

Улдуз кими ахышынын,
Шимшәк кими чахышынын,
Бахышымла бахышынын
Сөһбәтинә гурбан олум!

Шөһрәтисән диләјимин,
Гүввәтисән биләјимин.
Үрәјинлә үрәјимин
Вәһдәтинә гурбан олум!

Сонасысан бизим көлүн,
Гөнчәсисән бизим күлүн.

БАЛАСЫЈАМ БУ ДАҒЛАРЫН

АҒРЫН АЛЫМ

Ал сәһәрә нәғмә гошан,
Көрпә гушам, ағрын алым.
Чичәкләрин гучағында,
Ујумушам, ағрын алым.

Долашыг јоллардан кечиб,
Јаманла јахшыны сечиб,
Ешгин шәрбәтини ичиб
Мән биһушам, ағрын алым.

Һәјат мәнә олду әләк,
Ендирдикчә зәрбә, көтәк,
Чешмәләрин саф сују тәк
Дурулмушам, ағрын алым.

Әл вермәрәм өзкә әлә,
Һәсрәт, һичран јахын кәлә,
Гара көзлү бир көзәлә
Вурулмушам, ағрын алым.

О ДАҒЛАРДА

Зирвәләри алыб думан
О дағларда, о дағларда.
Шимшәк чахыр заман-заман
О дағларда, о дағларда.

Үфүгләри әнкин-әнкин,
Пәнбә булуд әлван, рәнкин,
Чәмән—чајыр олар зәнкин.
О дағларда, о дағларда.

Көј кишнәјәр, булуд ағлар,
Тәр чичәкләр гөнчә бағлар.
Шәлаләләр чошар, чағлар
О дағларда, о дағларда.

Көнүл бизим, үрәк бизим,
Арзу бизим, диләк бизим.
Јарпаг бизим, чичәк бизим
О дағларда, о дағларда.

Короғлунун галасы вар,
Хәтаинин баласы вар,
Ханчобанын таласы вар
О дағларда, о дағларда.

АЗӘРБАЈЧАН ТОРПАҒЫНЫН

Дилдән-диләдүшүб ады
Азәрбајчан торпағынын.
Күнәш сөнәр, сөнмәз оду
Азәрбајчан торпағынын.

Бир парчасы Иран чөлү,
Бир парчасы Туран чөлү,
Бир парчасы Чејран чөлү
Азәрбајчан торпағынын.

Ким истәмәз дәдә јурду?
Елләр бурда бусат гурду.
Бир парчасы Зәнкәзурду
Азәрбајчан торпағынын.

Шаһ дағындан әсәр јелләр,
Сарыјерә көчәр елләр.
Бир парчасы Алакөзләр
Азәрбајчан торпағынын.

Саваланды шах вүгары,
Дәлидағын кетмәз гары.
Күр, Араздыр ган дамары
Азәрбајчан торпағынын.

О алынмаз бир галады,
Дүшмәнләрә дәрд-баладыр.
Бир тәрәфи Кәрбаладыр
Азәрбајчан торпағынын.

Дүнјакөрмүш Муғаны вар,
Кәнчәси вар, Ширваны вар,
Тәбризи вар, Зәнчаны вар,
Азәрбајчан торпағынын.

Јер үзүндә тајы һаны?
Ара, ахтар бу дүнјаны.
Мүгәддәсдир Нахчываны,
Азәрбајчан торпағынын.

Түкәнмәјән сәрвәти вар,
Позулмајан үлфәти вар,
Јенилмәјән гүдрәти вар,
Азәрбајчан торпағынын.

АНА ТОРПАҒЫМ

Сән евин-ешијимсән,
Ана торпағым мәним.
Әввәл—сон бешијимсән,
Ана торпағым мәним.

Бәһрли-бағлысан сән,
Минбир нүбарлысан сән,
Дүнјадан варлысан сән,
Ана торпағым мәним.

Не'мәт долу бучагсан,
Сән бир исти гучагсан,
Мүгәддәс бир очагсан,
Ана торпағым мәним.

Шәрәфим, шөһрәтимсән,
Күчүмсән, гүввәтимсән,
Түкәнмәз дөвләтимсән,
Ана торпағым мәним.

Бу көнүллә о көнүлүн
Үлфәтинә гурбан олум!

О бәхтимин әзәлинин,
О сөһбәти мәзәлинин,
Азәрбајчан көзәлинин
Исмәтинә гурбан олум!

КӨЈЧӘ КӨЛҮ

Баласыдыр бу дағларын
Дизи үстә Көјчә көлү.
Хумарланыр нарын-нарын
Үзү үстә Көјчә көлү.

Кен синәси саф шүшәдән,
Чәтир тутуб көј мешәдән
Вәсмә јахыб бәнөвшәдән,
Көзү үстә Көјчә көлү.

Чошар, чағлар мәлһәм сују,
Саһилләрин кәсмәз тоју.
Дөнмәз дурар өмрү боју
Сөзү үстә Көјчә көлү.

ХОШДУ

Чәннәт олса гүрбәт оба, јад дијар,
Көнлүмә өз ели, обасы хошду.
Сәфалы јер чохду узаг елләрдә,
Мәнә бу дағларын һавасы хошду.

Елнән кејинирәм бајрам либасы,
Елнән кечирирәм шәнлији, јасы.
Истиди һәр кәсин касыб комасы,
Һәр гушун тикдији јувасы хошду.

Ағрылар гәлбими дидсә дә пүнһан,
Исмиханам, сиррим етмәрәм бәјан.
Јад елин чан верән чәррaһларындан
Нәнәмин мәлһәми, давасы хошду.

КӘЛДИМ ИМАНА-ИМАНА

Јасәманим билмәз сәбир,
Кәлмәз амана, амана.
Охларыны чәкиб бир-бир
Гојар камана-камана.

Дедим бәлкә көјдән енә,
Од-алову бир аз сөнә,
Инадындан бәлкә дөнә,
Дүшдүм күмана-күмана.

Көзләр өпдү көзләрини,
Ичдим ширин сөзләрини,
Кәрдүм јанар үзләрини,
Кәлдим имана-имана.

Бир күн јенә дәјди ара,
Көнүл сынды, олмаз чарә,
Түстүм чыхды булудлара,
Дөндүм думана-думана.

Исмиханам, олдум озан,
Күн тәк ачсын мөһүр дүзән,
Јарымасын әһди позан,
Лә'нәт јамана-јамана!

Бир дүнјасан: јыхылмаз!
Бир галасан: дағылмаз!
Бир зирвәсән: чыхылмаз!—
Ана торпағым мәним.

II

Мән кимәм, нәчијәм?
Бир овуч торпаг,—
Сәнин торпағын.
Мән кимәм, нәчијәм?
Ади бир јарпаг,—
Сәнин јарпағын.

Сән гоча чинарсан,
Голлу-будаглы,
Көјләрдән уча.
Мүгәддәс очагсан
Улудан улу,
Дүнјадан гоча.

Мән кимәм, нәчијәм?
Кичик гәтрәјәм
Гызыл ганындан.
Сән сөнмәз күнәшсән,
Мән бир зәррәјәм
Сәнин чанындан.

Кәпәзсән, Муровсан,
Шаһдағысан сән.
Гоча Савалансан,
Гаф дағысан сән.
Сән бөјүк дүнјасан,
Бир каинатсан.

Солмаз күлүстансан,
Варлы һәјатсан.
Хәзәрсән, Көј көлсән,
Урмијасан сән.
Сүртүрәм көзүмә,
Тутијасан сән.
Бакысан, Кәнчәсән,
Милсән, Муғансан,
Дәрбәндсән, Тәбризсән,
Нәгши-чаһансан.

Сәнсән Короғлунун,
Бабәкин өзү.
Дурур дашларында
Гыратын изи.
Јурдун шаһ дамары
Күрсән, Аразсан.
Бүлбүлләр охујан
Баһарсан, јазсан.

Меһрибан анасан,
Баланам сәнин.
Дөнүб гучағына
Һачанса бир күн,
Әбәди гојнунда
Галанам сәнин.

Мән кимәм, нәчијәм?
Бир овуч торпаг.
Сәнин торпағын.
Мән кимәм, нәчијәм?
Ади бир јарпаг,
Сәнин јарпағын.

Бир дүнјасан: јыхылмаз!
Бир галасан: дағылмаз!
Бир зирвәсән: чыхылмаз!—
Ана торпағым мәним.

II

Мән кимәм, нәчијәм?
Бир овуч торпаг,—
Сәнин торпағын.
Мән кимәм, нәчијәм?
Ади бир јарпаг,—
Сәнин јарпағын.

Сән гоча чинарсан,
Голлу-будаглы,
Көјләрдән уча.
Мүгәддәс очагсан
Улудан улу,
Дүнјадан гоча.

Мән кимәм, нәчијәм?
Кичик гәтрәјәм
Гызыл ганындан.
Сән сөнмәз күнәшсән,
Мән бир зәррәјәм
Сәнин чанындан.

Кәпәзсән, Муровсан,
Шаһдағысан сән.
Гоча Савалансан,
Гаф дағысан сән.
Сән бөјүк дүнјасан,
Бир каинатсан.

Солмаз күлүстансан,
Варлы һәјатсан.
Хәзәрсән, Көј көлсән,
Урмијасан сән.
Сүртүрәм көзүмә,
Тутијасан сән.
Бакысан, Кәнҹәсән,
Милсән, Муғансан,
Дәрбәндсән, Тәбризсән,
Нәгши-ҹаһансан.

Сәнсән Короғлунун,
Бабәкин өзү.
Дурур дашларында
Гыратын изи.
Јурдун шаһ дамары
Күрсән, Аразсан.
Бүлбүлләр охујан
Баһарсан, јазсан.

Меһрибан анасан,
Баланам сәнин.
Дөнүб гучағына
Һачанса бир күн,
Әбәди гојнунда
Галанам сәнин.

Мән кимәм, нәчијәм?
Бир овуч торпаг.
Сәнин торпағын.
Мән кимәм, нәчијәм?
Ади бир јарпаг,
Сәнин јарпағын.

МӘНИ ДӘ ЧАҒЫР

Гыш күнү совушуб кәләндә баһар,
Көјләр каһ гымышыб, каһ ағлајанда,
Дәјишиб донуну тиканлы коллар,
Күнәшин ешги илә күл бағлајанда.
Јағыш чимдирәндә бизим јајлағы,
Дағ чајы дәрәдә лајла чаланда,
Товуз тамашалы көјүн гуршағы,
Бу дағдан о дағa көрпү саланда,
Көрдүн ки, үфүгдән јерә нур јағыр,
Мәни дә һарајла, мәни дә чағыр.

Кәклик охујанда гаја башында,
Гартал зирвәләрдә гыј вуран заман,
Чадырлар ағарыб јалын гашында,
Чобан түтәк чалыб һај вуран заман,
Һәјат гајнајанда, ашыб-дашанда,
Гушлар көзәллијә нәғмә гошанда,
Утанчаг гызларын јанаглары тәк
Көрдүн ки, гызарыр дөшдә чијәләк,
Ушаглар гузејдә көбәләк јығыр,
Мәни дә һарајла, мәни дә чағыр.

Лаләләр торпаға бојун әјәндә,
Көрдүн ағ чичәкдән гар јағыб дөшә,
Сүмбүлүн сачағы јерә дәјәндә,
Һәр сәһәр дәрәндә шеһли бәнөвшә,
Јалын ајағыны үшүдәндә шеһ,
Сачыны јалајыб, охшајанда меһ,
Көрдүн кимсә јохду һаман јердәки
Биз чыхаран булаг чағлајыр, ахыр,
Бир сәнсән, тәнһалыг, бир дә бирдә ки,
Көрүш јеримизә узанан чығыр,
Һај галыб аләмә мәни дә чағыр.

Елләр ахышанда тарлаја, дүзә,
Бирдән аранызда олмасам әкәр,
Бир ан иш јериндә дәјмәсәм көзә,
Мәзарым үстүнә кәлиб һәр сәһәр.
Бир сәнсән, тәнһалыг, бир дә, бирдә ки,
Өтән күнләрими сорагла бир-бир.
Өмүр китабыны варагла бир-бир.
Елин шад күнүндә, елин јасында,
Һәр кәс күн көрәндә өз комасында,
Чылғын бир аһ чәкиб, гышгырыб бағыр,
Бу көзәл аләмә мәни дә чағыр,
Мәни дә чағыр.

ӨЗ ЈЕРИ

Демә фәсилләрин гышы јаманды,
Гышын өз јери вар, јазын өз јери
Гәмли күндә һәмдәмимиз каманды;
Тарын өз јери вар, сазын өз јери.

Абад севмәз бајгуш јатар вирандa.
Иблис ојнар доста кәләк гуранда.
Дүшмәнин көзүндән сәрраст вуранда,
Охун өз јери вар, сөзүн өз јери.

Һәм гуш һәми сичан јарасаларды.
Зирвәдә гарталды, јамачда сарды.
Чаһанда аслан да, түлкү дә варды,
Бүлбүлүн өз јери вар, газын өз јери.

Елә дост бул, мәлһәм олсун ағрына.
Нә јағыр ол, нә дәјсинләр јағрына.
Дүнјаны дөрд әлли басма бағрына,
Чохун өз јери вар, азын өз јери.

МӘНИ ДӘ ЧАҒЫР

Гыш күнү совушуб кәләндә баһар,
Көјләр каһ гымышыб, каһ ағлајанда,
Дәјишиб донуну тиканлы коллар,
Күнәшин ешги илә күл бағлајанда.
Јағыш чимдирәндә бизим јајлағы,
Даг чајы дәрәдә лајла чаланда,
Товуз тамашалы көјүн гуршағы.
Бу дағдан о дағa көрпү саланда.
Көрдүн ки, үфүгдән јерә нур јағыр,
Мәни дә һарајла, мәни дә чағыр.

Кәклик охујанда гаја башында,
Гартал зирвәләрдә гыј вуран заман.
Чадырлар ағарыб јалын гашында,
Чобан түтәк чалыб һај вуран заман.
Һәјат гајнајанда, ашыб-дашанда.
Гушлар көзәллијә нәғмә гошанда.
Утанчаг гызларын јанаглары тәк
Көрдүн ки, гызарыр дөшдә чијәләк.
Ушаглар гузејдә көбәләк јығыр.
Мәни дә һарајла, мәни дә чағыр.

Лаләләр торпаға бојун әјәндә,
Көрдүн аг чичәкдән гар јағыб дөшә.
Сүмбүлүн сачағы јерә дәјәндә,
Һәр сәһәр дәрәндә шеһли бәнөвшә.
Јалын ајағыны үшүдәндә шеһ,
Сачыны јалајыб, охшајанда меһ,
Көрдүн кимсә јохду һаман јердәки
Биз чыхаран булаг чағлајыр, ахыр,
Бир сәнсән, тәнһалыг, бир дә бирдә ки,
Көрүш јеримизә узанан чығыр.
Һај галыб аләмә мәни дә чағыр.

Елләр ахышанда тарлаја, дүзә,
Бирдән аранызда олмасам әкәр,
Бир ан иш јериндә дәјмәсәм көзә,
Мәзарым үстүнә кәлиб һәр сәһәр.
Бир сәнсән, тәнһалыг, бир дә, бирдә ки,
Өтән күнләрими сорагла бир-бир.
Өмүр китабыны варагла бир-бир.
Елин шад күнүндә, елин јасында,
Һәр кәс күн көрәндә өз комасында,
Чылғын бир аһ чәкиб, гышгырыб бағыр,
Бу көзәл аләмә мәни дә чағыр,
Мәни дә чағыр.

ӨЗ ЈЕРИ

Демә фәсилләрин гышы јаманды,
Гышын өз јери вар, јазын өз јери
Гәмли күндә һәмдәмимиз каманды;
Тарын өз јери вар, сазын өз јери.

Абад севмәз бајгуш јатар виранда.
Иблис ојнар доста кәләк гуранда.
Дүшмәнин көзүндән сәррраст вуранда,
Охун өз јери вар, сөзүн өз јери.

Һәм гуш һәми сичан јарасаларды.
Зирвәдә гарталды, јамачда сарды.
Чаһанда аслан да, түлкү дә варды,
Бүлбүлүн өз јери вар, газын өз јери.

Елә дост бул, мәлһәм олсун ағрына.
Нә јағыр ол, нә дәјсинләр јағырына,
Дүнјаны дөрд әлли басма бағрына,
Чохун өз јери вар, азын өз јери.

ОЛСА ДА

Әһдә сәдагәтдә тапылмаз мәнтәк,
Дөнүм олмаса да, дөнүм олса да
Достлуг мүгәддәсдир горујум кәрәк.
Мәним олмаса да, мәним олса да.

Ади бир бахышдан анларам һими
Мин маһны бәстәләр көнлүмүн сими.
Чахчағым чыггылдар дәјирман кими,
Дәним олмаса да, дәним олса да.

Елләр үрәјимдир нечә ки, сағам,
Онун сајәсиндә дамағы чағам.
Башы булудлара дәјән бир дағам—
Чәним олмаса да, чәним олса да.

Өз јурдунда тој еләмәк, ач олмаг.
Ел ичиндә тәмиз аднан гочалмаг.
Нә јахшыдыр зирвәләрә учалмаг,
Еним олмаса да, еним олса да.

Исмиханын чошуб-дашыр үрәји,
Јахшы достдур јаман күнүн кәрәји!
Нанкор ајаглајыр дузу-чөрәји,
Гәним олмаса да, гәним олса да.

ШЕҺ ДАМЛАСЫ

Чәмән од тутуб нәдир:
Белә алышыб јаныр?!
Сырға тахмыш јарпаглар
Рәнкдән-рәнкә бојаныр,
Рејһанларын сачында
Гөвси-гүзеһ рәнки вар

Лаләләрин тачында,
Нәдир елә парылдар.
Алмаз парчаларамы?
Һардан бура әләнмиш.
Рәнкбәрәнк шүшәләрми,
Отлар үстә чиләнмиш?
Күлләр әтәкләрини
Фосфор үстән сүрүмүш.
Јамачлар башларына
Көјгуршаға бүрүмүш.
Јохса бунлар инчидир,
Дүшүб ләчәкләр үстә.
Баһарын севинчидир,
Гонуб чичәкләр үстә.
Јох-јох, бунлар санмајын,
Јерләрин даш-гашыдыр.
Чөлләрә бәзәк вуран
Көләрин көз јашыдыр.

БАШЫНА ДӨНҮМ

Саваландан әсән, күләк,
Әс, башына дөнүм сәнин!
Сачларыма әлини чәк,
Әс, башына дөнүм сәнин!

Кәтир вәтән һавасыны,
Дәрдләримин давасыны
Көнлүм истәр обасыны.
Әс, башына дөнүм сәнин!

Јадлар бизи чапды-чалды,
Араз чошду, һарај салды.
Вүсал һансы күнә галды.
Бәс, башына дөнүм сәнин!
Әс, башына дөнүм сәнин!

ОЛСА ДА

Әһдә сәдагәтдә тапылмаз мәнтәк,
Дөнүм олмэса да, дөнүм олса да
Достлуг мүгәддәсдир горујум кәрәк.
Мәним олмаса да, мәним олса да.

Ади бир бахышдан анларам һими
Мин маһны бәстәләр көнлүмүн сими.
Чахчағым чыггылдар дәјирман кими,
Дәним олмаса да, дәним олса да.

Елләр үрәјимдир нечә ки, сағам,
Онун сајәсиндә дамағы чағам.
Башы булудлара дәјән бир дағам—
Чәним олмаса да, чәним олса да.

Өз јурдунда тој еләмәк, ач олмаг.
Ел ичиндә тәмиз аднан гочалмаг.
Нә јахшыдыр зирвәләрә учалмаг,
Еним олмаса да, еним олса да.

Исмиханын чошуб-дашыр үрәји,
Јахшы достдур јаман күнүн кәрәји!
Нанкор ајаглајыр дузу-чөрәји,
Гәним олмаса да, гәним олса да.

ШЕҺ ДАМЛАСЫ

Чәмән од тутуб нәдир:
Белә алышыб јаныр?!
Сырға тахмыш јарпаглар
Рәнкдән-рәнкә бојаныр.
Рејһанларын сачында
Гөвси-гүзеһ рәнки вар

Лаләләрин тачында,
Нәдир елә парылдар.
Алмаз парчалармы?
Һардан бура әләнмиш.
Рәнкбәрәнк шүшәләрми,
Отлар үстә чиләнмиш?
Күлләр әтәкләрини
Фосфор үстән сүрүмүш.
Јамачлар башларына
Көјгуршаға бүрүмүш.
Јохса бунлар инчидир,
Дүшүб ләчәкләр үстә.
Баһарын севинчидир,
Гонуб чичәкләр үстә.
Јох-јох, бунлар санмајын,
Јерләрин даш-гашыдыр.
Чөлләрә бәзәк вуран
Көјләрин көз јашыдыр.

БАШЫНА ДӨНҮМ

Саваландан әсән, күләк,
Әс, башына дөнүм сәнин!
Сачларыма әлини чәк,
Әс, башына дөнүм сәнин!

Кәтир вәтән һавасыны,
Дәрдләримин давасыны
Көнлүм истәр обасыны.
Әс, башына дөнүм сәнин!

Јадлар бизи чапды-чалды,
Араз чошду, һарај салды.
Вүсал һансы күнә галды.
Бәс, башына дөнүм сәнин!
Әс, башына дөнүм сәнин!

ВӘ'ДӘ ВЕРМӘДИКМИ

Ај наинсаф, сәнлә илгар еләјиб,
Вә'дә вермәдикми бир аја, сөјлә.
Ил дә кечди пејманына кәлмәдин,
Демәдин: дәрдини бир, ајә, сөјлә.

Бу достлугдан көнүл дојмаз, јарымаз,
Мән чох севдим, һејиф севди јарым аз.
Бир инсан ки, дәрсин ала јарым, аз,
Зикр едә биләрми бир ајә сөјлә?!

Исмиханам, урчаһ олдум дәрдә мән,
Гәм евинә пәнчәрә дә, дәр дә мән.
Һарда көрсән мәним кимиј дәрд әмән,
Өјрәт ки, дәрдини бир Аја сөјлә.

ЧЫҒАЛЫ ТӘЧНИСЛӘР

НӘДӘНДИ

Үч мәтаһын тамарзысы, ачыјам,
Кимсә билмәз нә не’мәтди, нә дәнди.
Мән ашығам, нәдәнди,
Данышмырсан нәдән ди.
Мән һа сәнә гурбанам,
Бу дөнүклүк нәдәнди?
Һәмдәм үчүн наләм әршә дајаныр,
Дост дујмајыр әфғанымы, нәдәнди?
Үч севки вар бир үрәкдә бир дәнә,
Бир гардашды, бир өвладды, бир дә нә?
Мән ашығам, бир дәнә,
Шәккин олар бирдән ә!
Көнүл севән дүнјада
Бир дәнәдир, бир дәнә.
Көнлүм гушу мүштаг олуб бир дәнә,
Нә ачыды, нә ширинди, нә дәнди.
Јахшы долан, бахма иблис сөзүнә,
Киши кәрәк сәрһәд гојсун сөзүнә.
Мән ашығам, сөзүнә,
Ширин, шәкәр сөзүнә.
Накәсләрин дүнјада
Өзү нәдир, сөзү нә?!
Исмиханын тәзә дүшүр сөзү үнә,
Көрән дејир сачындакы нә дәнди?!

ВӘ’ДӘ ВЕРМӘДИКМИ

Ај наинсаф, сәнлә илгар еләјиб,
Вә’дә вермәдикми бир аја, сөјлә.
Ил дә кечди пејманына кәлмәдин,
Демәдин: дәрдини бир, ајә, сөјлә.

Бу достлугдан көнүл дојмаз, јарымаз,
Мән чох севдим, һејиф севди јарым аз.
Бир инсан ки, дәрсин ала јарым, аз,
Зикр едә биләрми бир ајә сөјлә?!

Исмиханам, урчаһ олдум дәрдә мән,
Гәм евинә пәнчәрә дә, дәр дә мән.
Һарда көрсән мәним кими дәрд әмән,
Өјрәт ки, дәрдини бир Аја сөјлә.

ЧЫҒАЛЫ ТӘЧНИСЛӘР

НӘДӘНДИ

Үч мәтаһын тамарзысы, ачыјам,
Кимсә билмәз нә не'мәтди, нә дәнди.
Мән ашығам, нәдәнди,
Данышмырсан нәдән ди.
Мән һа сәнә гурбанам,
Бу дөнүклүк нәдәнди?
Һәмдәм үчүн наләм әршә дајаныр,
Дост дујмајыр әфғанымы, нәдәнди?
Үч севки вар бир үрәкдә бир дәнә,
Бир гардашды, бир өвладды, бир дә нә?
Мән ашығам, бир дәнә,
Шәккин олар бирдән ә!
Көнүл севән дүнјада
Бир дәнәдир, бир дәнә.
Көнлүм гушу мүштаг олуб бир дәнә,
Нә ачыды, нә ширинди, нә дәнди.
Јахшы долан, бахма иблис сөзүнә,
Киши кәрәк сәрһәд гојсун сөзүнә.
Мән ашығам, сөзүнә,
Ширин, шәкәр сөзүнә.
Накәсләрин дүнјада
Өзү нәдир, сөзү нә?!
Исмиханын тәзә дүшүр сөзү үнә,
Көрән дејир сачындакы нә дәнди?!

ЈАХШЫ ЈАДА МӘН

Бәд гоһума сирр сөјләдим, чар олду,
Ачдым үрәјими јахшы јада мән.
Јох ашыг, јахшың да вар,
Пис дә вар, јахшы да вар.
Пис гоһумдан јахшыды
Гыпында јахшы давар.
Гоһум вар, гызыјыб атыр јолуму,
Нәдән хош кәлирәм јахшы јада мән?!
Дәрдимә дәрманы Сәфа кәтирди,
Кәлиши чисмими сафа кәтирди.
Јох ашыг, сафалыды,
Кејими саф алыды.
Дост гапысы мәнимчүн
Чәннәтдән сәфалыды.
Досту меһрибаным сәфа кәтирди,
Хошбәхтәм, дүшмүшәм јахшы јада мән.
Писә төһмәт јаздым, јахшыја нама,
Гејрәтин бәллиди, јахшы, јанама.
Јанадын, јахшы јана,
Чәкилмә јахшы јана.
Јахшы өлсә, пис јанмаз,
Пис өлә, јахшы јана.
Исмихан, зәнн етмә јахшы јанам а,
Јахшыјам писә дә, јахшыја да мән.

НӘ ДАРА МӘНИ

Гәриб бир меһманам, а көзү хумар,
Нә тохун, нә инчит, нә дара мәни.
Мән ашығам, нә дара,
Дост дүшмәсин нә дара.
Там етмәди дүнјаны
Нә Чәмшид шаһ, нә Дара.

Һал әһлијәм, көзәл, санма јабанчы—
Намуса, гејрәтә, нә ара мәни.
Һәрдән сүзүләндә ала көзләрин,
Аз галыр чанымы ала көзләрин.
Мән ашығам, Алакөз,
Чәкмә мәни ала, көз!
Гәмзән јүкүнү чәкән
Инчијәрми, алакөз!
Јохса чәкир мәни ала көзләрин,
Салыб кәмәндинә, нә дара мәни?!
Исмиханам, јөнүм дүшдү јад елә,
Нәләр етдин, еләмәзди јад елә.
Мән ашығам, јад елә,
Јад өлкәјә, јад елә.
Дедим, мәнә сирдаш ол,
Сағлығымда јад елә.
Мән өләндә јаддан чыхарт, јад елә,
Нә ағла, нә ахтар, нә ара мәни.

ГӘДД ӘЈӘР

Јахшы арвад јахшы сахлар кишини,
Јаман арвад сач ағардар, гәдд әјәр.
Јох ашыг, гәддин әјәр,
Мәрд гыјмаз гәддинә әјә әр.
Достун јахшы сәдасы
Дүшмәнин гәддин әјәр.
Бир јахшыја гурбан олсун мин јаман,
Јахшы гыјмаз дәрдә дүшә гәдд әјә әр.
Елин нәзәриндән бир дүшән ағлар,
Вә'дәсиз әјилиб бир дүшән ағлар.
Јох ашыг, дүшмән ағлар,
Јыхылыб дүшән ағлар.
Дүшмән көзүнә дүшсүн,
Сачына дүшән ағлар.

Саггал јүз ағара, бир дүшән ағлар,
Ким гочалар, ағармаса гәдд әјәр.
Дағлар хал-хал олар, јазы көзләјәр,
Елләр һәсрәт илә јазы көзләјәр.
Јох ашыг, јазы көзләр,
Гыш кечәр, јазы көзләр.
Көзләримин ағына
Јазыбды јазы көзләр.
Исмихан бир хырда јазы көзләјәр,
Нә кағыз вар, нә дә гәләм гәддәјәр.

ИНЧӘ-ИНЧӘ

Хублар мәчлисинә дүшдү күзарым,
Көнүл мүштаг олду бир инчәсинә.
Ашыг дејәр: бир инчә,
Олмаз сәнтәк бир инчә,
Дәрдим артды, чохалды,
Олду дағлар биринчә.
Чаным алыр бир гаш, бир көз, бир инчә,
Бир дә Күлүстанын биринчә синә.
Ашыг олан севда вура, кәз ала,
Јанаг — лалә, бухаг — бәјаз, көз — ала.
Ашыг дејәр: көз — ала,
Кирпик — гара, көз — ала.
Әзрајыл аман вермәз
Ширин чаным көз ала.
Гаш дартыла, кирпик чаха, көз ала
Овчу бәрәсиндә бир инчә синә.
Исмихан һәсрәтдир бир ај үзүнә,
Бахыб һәсәд чәкир бир Ај үзүнә.

Ашыг дејәр: ај үздә,
Гара халлар ај үздә,
Намәрд инсафа кәлмәз,
Ај әтәклә, ај үздә...
Ипәк телләр дүшәр бир ај үзүнә,
Чиләнәр, төкүләр бир инчәсинә.

КЕЧДИ, КҮН КЕЧДИ

ДҮНЈА

Зијарәтди бахсам һара,
Кәлимли, кедимли дүнја,
Бир үзү ағ, бири гара,
Өлүмлү, итимли дүнја.

Агил олан бир ад гојду,
Кимин көзү сәндән дојду.
Кимә јасды, кимә тојду
Аталы, јетимли дүнја.

Мән гојнунда јурд салмышам.
Зәһмәтимлә учалмышам
Бағ әкмишәм.
Амма бир аз кечикмишәм,
Илк барыны көзләјирәм.
Нүбарыны көзләјирәм.

Сонра һәлә көрүләси
Ишләрим вар галаг-галаг,
Бир ағача нечә јердән
Вурмалыјам һәлә чалаг.
Нечә ширин һекајәтим дурур һәлә.
Алчаглардан һагг дивана
Шикајәтим дурур һәлә.
Чалмалыдан тәрлан кими
Савалана учам кәрәк.
Араз үстән кечәм кәрәк.
Вәтән адлы күлүстаны
Гарыш-гарыш долашмамыш.

КӨЈЧӘНИН

Меһман олан һөрмәт көрүб бу јердә,
Обасындан, ојмағындан Көјчәнин,
Өмрү боју һәсрәт-һәсрәт данышыр,
Чәлалындан, өврағындан Көјчәнин.

Буз булаглар јолчулары ејләјәр,
Јарпыз, лилпар әл ејләјиб кәл дејәр,
Чәмән, чичәк «сәфа кәлдин!» сөјләјәр,
Гумру өтәр говағындан Көјчәнин.

Булуд ојнар, көјләр долар, eләјәр,
Чөлләр сәни шәбнәминә бәләјәр.
Хәстә олан бурдан ничат диләјәр,
Шәфа булар очағындан Көјчәнин.

Күн бојланар Чалмалынын далындан,
Думан галхар Үчдашларын јалындан,
Дојмаг олмаз дүмағ бечә балындан,
Кәрәсиндән, гајмағындан Көјчәнин.

Биз гуру гәфәсик, о, чарпан үрәк,
Ел-оба, јурд-јува, һава, су, чөрәк.
Исмихан сызылдар көрпә ушагтәк,
Ајры дүшсә гучағындан Көјчәнин.

АЈРЫЛЫГ

Дәдә јурдум, елим-күнүм, бәри кәл,
Кәл өпүшәк, һалаллашаг, ајрылаг.
Сәчдә гылыб диз чөкүрәм өнүндә,
Синәмдәки ағрылара јахшы бах,
Кәл өпүшәк, һалаллашаг, ајрылаг.

Чалмалынын зирвәсиндә гуш мәнәм,
Бу дијарын дүшмәнинә дүшмәнәм!
Чаһан кәлә, торпағымдан кечмәнәм
Архачгаја, Галагдашы, Дөшбулаг,
Кәл өпүшәк, һалаллашаг, ајрылаг.

Бу не'мәтдән, бу торпагдан һарда вар?
Бу обадан, бу ојмагдан һарда вар?
Бу тәндирдән, бу очагдан һарда вар?
Алакөлләр, Шишпиләкән, Гонурдағ,
Кәл өпүшәк, һалаллашаг, ајрылаг.

Демә бу дијардан дојуб кедирәм,
Сабаһын сиррини дујуб кедирәм.
Гәлбими бу јердә гојуб кедирәм,
Исти јувам, түстүләнән од-очаг,
Кәл өпүшәк, һалаллашаг, ајрылаг.

Гој үз сүртүм Әләскәрин дашына,
О очағын гој доланым башына.
Дөнүб бахым, чыхым јалын гашына
Көјчә—ата, Көјчә—ана, биз—будаг.
Кәл өпүшәк, һалаллашаг, ајрылаг.

НӘЈИМ ГАЛДЫ

Гаршы јатан гарлы дағлар,
Мәним сиздә нәјим галды?
Өтүб кечән көзәл чағлар,
Мәним сиздә нәјим галды?

Үрәк нәдир? Јанар чыраг.
Аловланыр вараг-вараг
Түстүләнән тәндир очаг,
Мәним сиздә нәјим галды?

Өтүб кечди кәнчлик чағы,
Телли сазым сөјләр ағы.
Шиш пилләкән, Гонурдағы,
Мәним сиздә нәјим галды?

Јурд нә шејдир? Билмәз нашы.
Јенә көјнәр бағрым башы.
Дашлы Күнеј, Галагдашы,
Мәним сиздә нәјим галды?

Ағ јохуша, Сарынәрә
Вида дедим нечә кәрә.
Јелли кәдик, Чәтин дәрә,
Мәним сиздә нәјим галды?

Чалмалыдан әсир сазаг,
Хәзәр төкүр гучаг-гучаг.
Архач гаја, Гумлу булаг,
Мәним сиздә нәјим галды?

Мүгәддәсдир дүзүм, чөлүм,
Исти јувам, ағыр елим,
Көз бәбәјим, Көјчәкөлүм,
Мәним сиздә нәјим галды?

АШЫГ ӘЛӘСКӘРӘ

Доландыгча дијар-дијар,
Сәндән алдым сорағы мән.
Ешгин илә нахышладым
Нечә бәјаз варағы мән.

Дајаг олдун дизләримә,
Рөвнәг вердин сөзләримә,
Нур әләдим көзләримә
Јандырдығын чырағы мән.

Бир бағ салдын һәр вахт баһар
Шәлаләсән, чошар, чағлар.
Сәнәт мүлкү: уча дағлар,
Зирвәси сән, ајағы мән.

Сәррафысан дүрданәнин,
Мәрданәси мәрданәнин.
Ше'р адланан бүтханәнин
Зинәти сән, бојағы мән.

Исмихан, пирләнирәм,
Күлшәниндә кирләнирәм,
Чазибәндә һәрләнирәм
Күнәбахан сајағы мән.

КӨЈЧӘ БАЈАТЫЛАРЫ

Көјчә мәним,
Көј јурдум, көј чәмәним.
Лајламы өзү чалыб.
Анамды Көјчә мәним.

Көј чәмәндә,
Күл ачар, көј чәмәндә.
Мән Көјчәдә доғулдум,
Јурд салды Көјчә мәндә.

Көј чәмәни,
Меһ дәјәр көј чәмәни.
Һансы мәканда олсам,
Һарајлар Көјчә мәни.

Гала јери,
Дағ башы гала јери.
Сәрп гајада јурд салдым,
Учанда гала јери.

Башсыз бир гајығам мән,
Ичиндән ојуғам мән.
Әлләрин сојуғундан
Гәлбиндән дујуғам мән.

Күл сары,
Јарпаг јашыл, күл сары.
Јарама мәлһәм гојма,
Бир сығал чәк, күл сары.

Бинә көзләр
Јурд јери бинә көзләр.
Мәҹнун хәјаллы көнлүм,
Лејлисиз бинә көзләр.

Күсән көнлүм,
Инчијиб күсән көнлүм,
Дәрди дәрдимәнд чәкәр,
Мәчнуна күсән көнлүм.

Су чиләнди,
Күнаһым су чиләнди.
Кәлдим сәни көрмәдим,
Үстүмә су чиләнди.

Даша-даша,
Сел кәләр даша-даша,
Күн дәјирман, өмрүм дән,
Күч верәр даша-даша.

Һаман дағлар,
Һаман јурд, һаман дағлар.
Гөвр еләјир синәмдә,
Сән чәкән һаман дағлар.

Гыјма бир дә,
Кәс бағрым гыјма бир дә.
Бир бахдын, ода салдын;
Јазығам, гыјма бир дә.

Күн аханда,
Күн дөнүб, күн аханда.
Көзүн диванындајам,
Мән һанда, күнаһ һанда?!

Зәрдабды, сары су јох,
Күл ачыб, сарысы јох.

Мән дә ашығам, анчаг
Јахшынын Сарысы јох.

Булаг башы дашды кәл,
Сулар ашыб-дашды кәл,
Мәчнунам ил көзләрәм,
Јохса бағрын дашды, кәл.

Бу дағлар сыра дағлар
Чәкилиб сыра дағлар.
Һәсрәтиндән гөвр еләр,
Синәмдә сыра дағлар.

Бу дағлар, синә дағлар,
Јурд салар, синә дағлар
Мәчнун хәјаллы көнлүм,
Лејлисиз синә дә ағлар.

Дағ башы долусуна,
Күн дөјәр долусуна.
Көзләрим гурбан олсун
Көзләрин долусуна.

Шир азанда,
Хој һанда, Шираз һанда.
Гүрбәтдә довшан олар,
Вәтәндән шир азанда.

Мәни көзлә,
Охлама, мәни көзлә.
Өмрүн вәфасы олса,
Сәнинәм, мәни көзлә.

Бу дағын далдасына,
Күн дүшмәз далдасына.
Мәрд сөзүн үзә дејәр,
Намәрдләр далдасына.

Јанар мәни,
Көзләрин јанар мәни
Өзүн оду сөнүксән,
Гојмусан јанар мәни.

Һајана кәлдин,
Һардан һајана кәлдин.
Дәрд әлиндә тәк идим,
Јохса һајана кәлдин.

Сонам дағлар,
Ағларам, сонам да ағлар,
Үркүб учду көлүмдән,
Кәлмәди сонам, дағлар.

Лала мән.
Һәмдәм олдум лала мән.
Сән әтирли бәнөвшә,
Бағры јаныг лала—мән.

Одунда мән,
Очагда, одунда мән.
Һәр од мәни јандырмаз,
Јанмышам одунда мән.

Бу дағын синәсинә,
Јел дөјәр синәсинә.
Әзрајыл јолу кәссә,
Кәләрәм синә-синә.

Һајаным көзләр,
Архам һајаным көзләр.
Каһ јаным, каһ да сөнүм,
Јохса һа јаным көзләр.

Јох ашыг, башы бошдар,
Көһлән ат башы бошдар.

Елин гәдрин нә биләр,
Һәр јетән башы бошдар?!

Гыјма бир дә,
Қәс бағрым гыјма бир дә.
Бир бахдын, ода салдын,
Јазығам, гыјма бир дә.

Күн аханда,
Күн дөнүб, күн аханда.
Көзүн диванындајам,
Мән һанда, күнаһ һанда?!

Зәрдабды сары су јох,
Күл ачыб сарысы јох.
Мән дә ашығам, анчаг
Јахшынын Сарысы јох.

Бу дағлар сыра дағлар
Чәкилиб сыра дағлар.
Һәсрәтиндән гөвр еләр
Синәмдә сыра дағлар.

Бу дағлар, синә дағлар,
Јурд дағлар синә дағлар.
Мәчнун хәјаллы көнлүм,
Лејлисиз синә дә ағлар.

Дағ башы долусуна,
Күн дәјәр долусуна.
Көзләрим гурбан олсун
Көзләрин долусуна.

Јанар мәни,
Көзләрин јанар мәни.
Өзүн оду сөнүксән,
Гојмусан јанар мәни.

Алмады,
Алма вердим, алмады,
Гара көзүн бадамы,
Јанагларын алмады,

Јаралар,
Јар көнлүнү јар алар,
Сөз вар јара сағалдар,
Сөз вар көнүл јаралар.

Шир азанда,
Хој һанда, Шираз һанда?!
Гүрбәтдә довшан олар—
Вәтәндән шир азанда.

Мәни көзлә,
Охлама, мәни көзлә,
Өмрүн вәфасы олса,
Сәнинәм, мәни көзлә.

Бу дағын далдасына,
Күн дүшмәз далдасына,
Мәрд сөзүн үзә дејәр,
Намәрдләр далдасына.

Һәјаным көзләр,
Архам, һәјаным көзләр,
Каһ јаным, каһ да сөнүм,
Јохса һа јаным, көзләр?

Јох ашыг, башы бошдар,
Қолһән ат башы бошдар.
Елин гәдрин нә биләр,
Һәр јетән башы бошдар?

Чалмасы јанар дағлар,
Сәф чәкиб јана дағлар,
Елә бир аһ чәкәрәм,
Горхурам јана дағлар.

О јанды, мән дә јанам?
Бу дәрдә мән дајанам,
Икимиз бир оддајыг,
О јана, мән дә јанам,

Овсуна,
Сәјјад көнлүм, ов сына.
Көзүн овсуна кәлмир,
Шаһмар кәлир овсуна.

А залым,
Мүрвәт елә, а залым,
Бир бусәнә чан веррәм,
Гој чох верим, аз алым.

Сазаглар,
Гышла кәләр сазаглар,
Бармаг кәзәр пәрдәни,
Сим сызылдар, саз ағлар.

Нур сахлар,
Үрәк долу нур сахлар,
Сәнсә көзүм ишығы,
Дост јолуна нур сахлар.

Сән јахшы,
О Јетимди, сән Јахшы.
Көнлүмдән соруш десин,
О јахшыды, сән јахшы?..

Бир дәнәсән,
Бирчәсән, бир дәнәсән,

Көнлүмү тора салдын,
Мәләксән, бир дә: нәсән?

Дәрдәмәни,
Салмысан дәрдә мәни,
Һансы дәрдимәнд көрүб,
Мәнимтәк дәрдә мәни.

Јазы да вар,
Гыш кечиб, јазы да вар,
Көз көрәр, көнүл севәр,
Тале дә, јазы да вар.

Чан јахшы,
Јазыг Јетим, чан Јахшы,
Аман әчәл әлиндән,
Дүнја ширин, чан јахшы.

Ода јазды,
Бәхтими о да, јазды,
Гәм бәһриндә гәһр олдум,
Дедиләр: о дајазды.

Бинә көзләр
Јурд јери бинә көзләр.
Мәчнун хәјаллы көнлүм
Лејлисиз бинә көзләр.

Күсән көнлүм,
Инчијиб күсән көнлүм,
Дәрди дәрдимәнд чәкәр,
Мәчнуна күсән көнлүм.

Су чиләнди,
Күнаһым су чиләнди.

Ҝәлдим, сәни көрмәдим;
Үстүмә су чиләнди.

Һәмән дағлар,
Һәмән јурд, һәмән дағлар
Гөвр ејләјир синәмдә,
Сән чәкән һәмән дағлар.

Дашдивар,
Гала бүрчү дашдивар.
Өмүр битди, ҝәлмәдин
Гәлбин елә дашды вар.

Дашданәвар,
Дағбашы дашданәвар.
Тәрлан көчүб, јурд галыб,
Гајада, дашда нә вар?!

Дашдамар,
Ҝәмәнд дүшүб даш дамар,
Ҝөзүн овсуна ҝәлмир,
Мәскән салыб дашда мар.

Даш-дашы,
Чаг-чаг дөјүр даш-дашы.
Дәјирман, дәнин һаны?—
Сүртүб јејир даш дашы.

Гәлби дашды,
Ел јолу гәлби дашды.
Дәрди пүнһан чәкирәм
Дејирләр: гәлби дашды.

Даш ала,
Думан сејрәк, даш ала,
Ешгин Фәрһады һаны?
Үрәк верә, даш ала.

Гәлби дашдар,
Дағ башы гәлбидашдар.
Дәрди дәрдимәнд чәкәр,
Нә биләр гәлби дашдар.

Дашда мәним,
Бир дағам, даш да мәним.
Гызылгуш баласыјам,
Јувам вар дашда мәним.

Даш көзләр,
Даш ханәләр, даш көзләр.
Тәрлан овчусу көнлүм
Бәрә бошду, даш көзләр.

Даша јаз,
Нахыш салар даша јаз.
Ҝәлән охујуб биләр,
Дејим дәрдим даша јаз.

Даш јара,
Надан тушлар даш јара.
Дәрд синәмдә даш олуб,
Мәлһәм тутмур даш јара.

Даш јоллар,
Сал чығырлар, даш јоллар,
Мән она үрәк веррәм,
Јарым мәнә даш јоллар.

Дашда галыб,
Даш елә дашда галыб.
Фәрһад өлүб, күлүнкүн
Сәдасы дашда галыб.

Даш бөлән,
Фәрһад көнлүм даш бөлән,

Јаман кәсиб араны
Јалчын гаја, даш бөлән.

Даш синә,
Дәрә чынгыл, даш синә,
Јар кәлир узаг јолдан,
Дағ алчала, даш синә.

Даш сәни,
Гарғамырам даш сәни,
Сәндән өтрү күл олдум,
Билмәз идим даш сәни

Даш јазы,
Гајым олар даш јазы,
Кәл јазаг дәрдимизи,
Галсын әлә даш јазы.

Даша сәјјад,
Үз тутуб даша сәјјад.
Тәрлан ов һәвәсиндә,
Тор гуруб даша сәјјад.

Даш көзләр,
Даш ханәләр, даш көзләр,
Тәрлан овчусу көнлүм,
Бәрә бошду, даш көзләр

Дашда бөлә,
Галаныб дашда бөлә,
Бу дәрдә мән дөзүрәм,
Дајанмаз даш да белә.

Дашды Көјчә,
Суларын дашды Көјчә,
Синән күллүк, чичәклик,
Дағларын дашды, Көјчә.

Даша-даша,
Сел кәлир даша-даша.
Күн дәјирман өмрүмдән,
Күч верир даша-даша

Дашды кәл,
Сулар ашыб-дашды, кәл.
Мәчнунам, ил көзләрәм,
Јохса бағрын дашды, кәл.

Дашда көзләр,
Јар-јары дашда көзләр.
Тәрлан кәсиб бәрәни,
Кәклији дашда көзләр.

Дашдан чыхар,
Су сүзәр дашдан чыхар,
Касыбын күзәраны
Гајадан, дашдан чыхар.

КӘЛМӘСӘ

Удузарсан атанда зәр,
Әввәл-әввәл бек кәлмәсә.
Чәһд еләмә, кедәр һәдәр,
Архасынча шеш кәлмәсә.

Заман күндә тикир, сөкүр,
Каһ долдурур, каһ да төкүр.
Чаһара да елә шүкүр,
Нејләјәрсән һеч кәлмәсә?!

Үрәк јанар бухарыды,
Өмүр бир су ахарыды.

Демәк, төкәр јухарыды,
Бәхтин овдан бош кәлмәсә.

Дајазларда чәкмә авар,
Үмманлары көксүнлә јар.
Мирваридән гисмәтин вар,
Әлләринә даш кәлмәсә.

Чиј нә шејдир, бишмәк кәрәк,
Бәркә-боша дүшмәк кәрәк.
Һәјат олар гонаглыг тәк,
Јаз далынча гыш кәлмәсә.

Бир мәсәл вар, дејим бурда:
Өмрүн боју кәзсән гырда,
Раст кәлмәзсән бир јол гурда,
Гәза сәнә туш кәлмәсә.

Исмиханам, сына мәни,
Јолдан чыхсам, гына мәни,
Данла мәни, јаны мәни,
Сөзүм сәнә хош кәлмәсә.

КҮЛӘНДАМ НӘНӘ

Мән Ашыг Әләскәрин тә'риф деди-ји Күләндамы көрәндә өмрүнүн 152-чи баһарына гәдәм гојмушду.

Бу һүсни-мәлаһәт олмаз пәридә,
Әфсус, гочалыбсан, Күләндам нәнә!
Әләскәр дә көчүб, көзәлләри дә,
Јурдда тәк галыбсан, Күләндам нәнә!

Бурдадыр сәхавәт, бурдадыр һөрмәт,
Бу јердә көзәлләр чох олур, әлбәт.

Устад кәламындан тапыбсан шөһрәт,
Әршә учалыбсан, Күләндам нәнә!

Һәр баһар дурналар кери кәләндә,
Бахыб ел јолуна башын синәндә,
Аныб Әләскәри әлин чәнәндә,
Хәјала далыбсан, Күләндам нәнә!

Дејирләр, күлсәнмиш өмрүн јазында,
Бүлбүлләр өтәрмиш хош авазында,
Севән көнүлләрин телли сазында
Мин һава чалыбсан, Күләндам нәнә!

Саз-сөз мәчлисиндән узаг олмадын,
Һәзин бир маһныда јашајыр адын.
Дүнјада галмајыб арзу-мурадын,
Бирә-беш алыбсан, Күләндам нәнә!

КӘЛМИШӘМ

Мәнзил узаг, көнүл јахын, гәлб јахын,
Гардашлығын сорағына кәлмишәм.
Мүгәддәсдир дәдәләрин мәскәни,
Үз сүртмәјә торпағына кәлмишәм.

Кәпәзә бах, көјдән уча башы вар,
Көј көл гәдәр көзләринин јашы вар.
Чинарларын дүнја бојда јашы вар.
Бир гуш олуб будағында кәлмишәм.

Елләр мәни пејманында сынасын,
Дөнүк чыхсам, тә'нә вурсун, гынасын!
Һансы оғул јада салмаз анасын,
Гызынмаға гучағына кәлмишәм.

Һәр кишијә әзиз олур кимсәси,
Ширин олар вәтән сәси, ел сәси.
Ҝә'бәм, гибләм, Низаминин түрбәси
Баш гојмаға ајағына ҝәлмишәм.

Гурбанызам ширин-ширин дилләрин,
Сачларында нахышы вар илләрин
Әләскәрә илһам верән елләрин
Хош ҝүнүнә, нөврағына ҝәлмишәм.

ҜӘЛДИМ

Әлвида демәдим мән өз јурдума,
Чөлүнү, дүзүнү ҝәтириб ҝәлдим.
Улу чамалыны басдым бағрыма,
Гарыны, бузуну ҝәтириб ҝәлдим.

Ҝөнлүм дәрјасында бир тәлатүм вар,
Башында мин диллә өтүшүр гушлар.
Сығды үрәјинә вүгарлы дағлар,
Онларын өзүнү ҝәтириб ҝәлдим.

Һәр даша, дивара сүртдүм әлими,
Гучдум чәмәними, өпдүм чөлүмү.
Јығдым ҝөзләримә Ҝөјчә ҝөлүмү,
Ҝөјчәнин ҝөзүнү ҝәтириб ҝәлдим.

Гарлы ҝәдикләри ашдым бир сәһәр,
Руһумда сызылты, гәлбимдә гәһәр.
Галды о јерләрдә Дәдә Әләскәр,
Сазымы, сөзүмү ҝәтириб ҝәлдим.

Исти ана гучағыјды о јерләр,
Не'мәт долу бучағыјды о јерләр,

Бир мүгәддәс очағыјды о јерләр,
Одуну, ҝөзүнү ҝәтириб ҝәлдим.

О јер чәннәт иди мәләји биздән,
Чансыз чәсәд иди: үрәји биздән,
Һатәм сүфрәси иди чөрәји биздән
Дадыны, дузуну ҝәтириб ҝәлдим.

Ҝөјләр долду, булуд төкдү, әләди,
Јолларымы ҝөз јашына бәләди.
Чүјүр бахды, бојун бүкүб мәләди,
О, мәс'ум гузуну ҝөтүрүб ҝәлдим.

БАБА ДӘРВИШӘМ

Һәр вахт һагу-һу дејәрәм,
Јаһу, мән баба дәрвишәм,
Јурдумда тарпаг јејәрәм,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

Ҝәлами-мөвзун мәндәди,
Әршә чатан үн мәндәди.
Јарын мәндә, дүн мәндәди,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

Вәсфи-чанан авазымда,
Мәдһи-зәнан авазымда,
Зикри-сүбһан авазымда,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

Бөһтан бизә олду јахы,
Ҝүнаһымыз нәјди ахы?
Бу хәјалды, јохса јуху,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

Һаләм кедиб чатды әрзә,
Јерләр, көјләр етди ләрзә,
Дүшмән күлдү һәрзә-һәрзә,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

Јадлар едиб шагга бизи,
Чохдан удуб нагга бизи.
Тапшырырам һагга бизи,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

Нә көрдүн инан көзүнә,
Дүзсән күвән дүз көзүнә
Кеч дејил, гајыт өзүнә,
Јаһу, мән баба дәрвишәм.

ОРДАДЫ

(Әмраһ Күлмәммәдова)

Ај ашыг, чал, оху, сусма, сән аллаһ,
Өләрәм, аманды, чаным ордады.
О симләрдә нечә үрәк дөјүнүр,
Минбир дәрдә бир дәрманым ордады.

Дәдәмиз Горгуддан галыб јадикар.
Дәрдли ашигләрин аһ-наләси вар.
Орда Сәһнәбаны шивән гопарыр,
Әләскәр тәк көвһәрканым ордады.

Јенә дәрд галанды дәрдләрим үстә.
Мәчнун фачиәли һагга пабәтсә,
О кама јетмәјән гәриб, Нөврәстә,
Иткин дүшән дин-иманым ордады.

Дилгәмә гасидди сәба јелләри,
Ахды көзләриндә баһар селләри.
Әршә бүләнд олду алов дилләри,
Јаныг Кәрәм, Әсли ханым ордады.

Мәчази де устадымыз һәнки де.
Бәлкә мәним көнлүм оду сәнкиди.
Хаганидән, Короғлудан чәнки де,
Нечә-нечә гәһрәманым ордады.

Ешг әлиндә диванәсәр олмушам,
Һичрән кирдабында итәр олмушам,
Сән'андан, Мәчнундан бетәр олмушам,
Исмиханам, Исмиханым ордады.

АНАМ ЛАЈ-ЛАЈ ДЕЈИРДИ

«Лај-лај дедим адына,
Һаг јетишсин дадына».
Күмүлдәнән башыны,
Нәнни үстә әјәрди.
Анам лај-лај дејәрди.

Аһу кими мәләрди,
Дағы-дашы дәләрди.
Елә бил телли сазда,
«Дилгәми» чалынарды.
Ахы о заваллынын
Сонсуз һәсрәти варды.
Елә бил Кәрәм јанырр,
Әсли шивән гопарыр.
Елә бил Лејли өлүб,
Мәчнун фәған гопарыр.
Һардаса һәзин-һәзин,

Бир каман инләјәрди.
Анам лај-лај дејәрди.

«Јат, көзүмүн ишығы,
Евимин јарашығы,
Атан инди дардады,
Көрән јазыг һардады?
Дили шикајәт долу,
Фәләјә гарғыш, нифрин,
Талејә гарғыш, нифрин.
Дүшмәнә гарғыш, нифрин
Көзләриндә гәзәб, кин,
Исланмыш кирпикләри
Јанағына дәјәрди.
Анам лај-лај дејәрди.

Кечә кечир, ушагса
Ујујурду бешикдә.
Күләк мәфтилләр үстә,
Неј чалырды ешикдә.
Елә бил даг чајлары
Күкрәјиб чағлајарды
Анам лај-лај дејәрди,
Һычгырыб ағлајарды.

АТА АДЫ

(Әзизим Мусејибә)

Атамын адыны гојмушуг сәнә,
Атадан истәкли бир кимсә һаны?!
Атамын адыны гојмушуг сәнә
Өмрүн узун олсун торпағы саны!

Лајиг ол бу ада, тәмиз доландыр!
Сән бизә дәдә ол, биз-сәнә бала.
Онун јандырдығы чырағы јандыр,
Онун галадығы очағы гала.

Түстү түкәнмәсин бухарысындан,
Олсун онун кими киши гејрәтин.
Узун өмр еләмәк асандан асан.
Киши тәк јашамаг, чәтиндән чәтин.

Дәлисов адаммыш дејирләр атам,
Әфсус көрмәмишәм онун үзүнү.
Һәрдән хатырлајыб ағларды анам.
Гајтармаг олмазды, дејир, сөзүнү.

Фәрһад чүр'әтијмиш онун чүр'әти,
Габарлы әлләри чадар-чадармыш.
Ади рәнчбәрликмиш иши, сәнәти,
Битиб-түкәнмәјән чөрәји вармыш.

Ону үшүтмәзмиш ахшам күләји,
Нә сәһәр күнүнә далдаланармыш.
Һалал зәһмәтилә өмүр сүрмәји
Дүнјада һәр шејдән үстүн санармыш.

Гәсдән сөјләјирәм бу һашијәни
Биләсән ким олуб дәдәләримиз.
Дәдә јурдумузда әр көрүм сәни,
Өјүнәк онларла, фәхр еләјәк биз.

Һәјат ојнар, күләр бир ушаг дејил,
Онун јахшысы да, јаманы да вар.
Һәјат бәр-бәзәкли ојунчаг дејил,
Онун бораны да, туфаны да вар.

Һәјат гујруг дејил јејәнә мәнчә,
Онун гызылы да, күмүшү дә вар.

Һәјат башдан-баша әзаб, ишкәнчә,
Онун јохушу да, ениши дә вар.

Һәр ағыр отуран кәлмәјир батман,
Агил олмалысан дәдәләр кими.
Өмрүнү ләкәләр бир јалан сатман.
Оддан чыхмалысан шири-нәр кими.

Дүшүнмә бу адла сән өзүнү тәк
Бабаны өзүнлә јашатмалысан.
Һагга, әдаләтә еһтирам кәрәк,
Алчағын ардынча даш атмалысан.

Атамын адыны гојмушам сәнә,
Атадан истәкли бир кимсә һаны?!
Атамын адыны гојмушам сәнә,
Өмрүн узун олсун торпағы саны!

ИКИ ГҮТБ

(Дүнјаны ики гүввә—Хејир вә Шәр гүввәси—Һөрмуз вә Әһриман идарә едир. (Зәрдүшт дини).

Дүнјанын бир гәрибә, әбәди
Гануну вар.
Ики гүтб арасында Јер күрәси
доланыр.
Бир тәрәфи ишыглы,
Бир тәрәфи гаранлыг.
Бир тәрәфи күлүстан,
Бир тәрәфи виранлыг.
Әввәлдә belә олмуш,
Инди дә беләдир бах.
Биздән нә гәдәр габаг

Шәргдә Нәсрәддин Туси
Нәләр, нәләр јарадыр.
Јени һадисә јазыр,
Харигәләр јарадыр.
Әглин ганадларында
Учмаг истәјирди о.
Елмин гапыларыны
Инсанларын үзүнә
Ачмаг истәјирди о.
Ондан бир гәдәр сонра
Гәрбдә әчлафын бири
Килјотин дүзәлтмишди—
Бир башкәсән машыны.
Әввәл-әввәл кәсдиләр
О әчлафын башыны.
Дүнјанын чох гәрибә әбәди
Гануну вар.
Ики гүтб арасында
Јер күрәси доланар.
Бир тәрәфи ишыглы,
Бир тәрәфи гаранлыг.
Бир тәрәфи күлүстан,
Бир тәрәфи виранлыг.
О тәрәфдә сәс-күј вар.
Јоғунбојун чәнаблар
Гопарыр һарај-һәшир.
Һәрбин аловларыны
Бир дә галамаг үчүн.
Зәифләри јенидән чапыб,
Таламаг үчүн.
Дондан-дона кирирләр,
Чәннәт вә'ди верирләр,
Заваллы инсанлара.
Нә јолла олур-олсун
Артсын онларын вары.
Тә'рифлә јарадырлар

Нејтрон бомбалары.
Бир тәрәфдә инсанлар
Бир чәбһәјә чағырыр
Достуну, сирдашыны.
Јени азад дүнјанын
Гојур тәмәл дашыны.
Онлар јарадыр, гурур.
Фәләстиндә, Ливанда
Исраил чәлладлары
Инсан јурд-јувасыны
Јыхыр, сөкүр, учурур.
Бу тәрәфдә инсанлар
Каинаты долашыр.
Әгли, зәкасы илә
Улдузлара јол ачыр.
Биз јарадыб-гурмагдан
Усанмамышыг гәти.
Бу јарыш дүнјасында
Тапмышыг сәадәти.
Чалышырыг сәһрада
Гызылкүлләр битирәк.
Бир сүнбүлүн јериндә
Минбир сүнбүл јетирәк.
Буғдамыз хырман үстә
Башы уча дағ олсун.
Чөрәјимиз даһа чох,
Әтри көзәл, дады хош,
Тәзә гајғанаг олсун,
Дүнјанын бир гәрибә, әбәди
Гануну вар.
Ики гүтб арасында
Јер күрәси доланар.
Бир тәрәфи ишыглы,
Бир тәрәфи гаранлыг.
Бир тәрәфи күлүстан,
Бир тәрәфи виранлыг.

САЗЫМЫЗДА, СӨЗҮМҮЗДӘ

Јурдумузун шөһрәти вар
Сазымызда, сөзүмүздә.
Дәдәләрин гејрәти вар
Сазымызда, сөзүмүздә.

Гырат кишнәр, мејдан ачар,
Мисри гылынч алов сачар,
Короғлунун чүр'әти вар
Сазымызда, сөзүмүздә.

Хәтаиләр уча дағлар,
Гурбаниләр чошар, чағлар,
Әләскәрин гүдрәти вар
Сазымызда, сөзүмүздә.

Нечә ашыг пејман бағлар,
Кәрәм ағлар, Әсли ағлар.
Лејли-Мәчнун үлфәти вар
Сазымызда, сөзүмүздә.

Саваланын зирвәси гар,
Әтәјиндән кечәр јоллар.
Исмиханын һәсрәти вар
Сазымызда, сөзүмүздә.

КАРВАН

С. ҺАЧЫБӘЈОВА.

Еј карван аһәстә кет, арами — чандыр кедән.
Сә'ди!
Дәвә бозлар, Сарван ағлар, нәр кедир.
Аббас Туфарганлы!

Қарван кедир арам-арам,
аста-аста.
Изи галыр гумлар үстә.
Дәвәләрин дизи гара, көзү гара,
Сәһра сонсуз јоллар узун,
Қарван кедир узаглара.
Күнәш галхыр,
Көјдән јерә од әләјир,
Күләк әсир,
Нарын гуму
Јоллар үстә сәпәләјир.
Кечазада о назәнин
Кедир һара?
Нәзәрләри дикилмишдир
узаглара.
Саға бахыр,
Сола бахыр.
Јанағындан селләр ахыр.
Кимдир елә о заваллы.
узаглардан јола гачыр.
Нәфәсиндән алов сачыр.
Чулғамышдыр сәһралары
Бир бәдбәхтин налә сәси.
Кечиб кедир кечавәси,
Сарван билир о карваны—
Чәкир һара
Сәһра сонсуз, јоллар узун,
Қарван кедир узаглара.

Һәзин-һәзин өтүр түтәк.
Неј инләјир.
Нәр башыны уча тутуб
Нәрилдәјир.
Күләк дөјүр.
Гуру кол-кос уғулдајыр,
Зынгыровлар
Курулдајыр.
Қарван кедир
Јорғун-јорғун, аста-аста.
Изи галыр гумлар үстә...

КЕЧДИ, КҮН КЕЧДИ

Ашыг Әләскәрин оғлу Талыб дејир ки, Ашыг Әләскәр өлүмүндән әввәл јапынчыја бүрүнәр, евин үстүндә отуруб аләмә нәзәр салар, дағ јолуна бахарды. О һәр күн бу иши тәкрар едәрди.

Нәһәнк ев дамынын бачасы үстә,
О нә чох отурур јорулуб нәдир.
Дүнјадан дојмајыб јохса о хәстә,
Әнкин үфүгләрә вурулуб нәдир.
Јохса ел јолуна дикиб көзүнү,
Ән әзиз кимсәси кәлир узагдан.
Она сөјләјәчәк үрәк сөзүнү,
Ајырыб онлары тале нә вахтдан.
О әјри гәлјана дәм верәрәк һеј,
Чөлләрә, дүзләрә нә јаман бахыр.
Она гәрибәми көрүнүр һәр шеј?!
Ахшама, сәһәрә нә јаман бахыр...
Јохса дојмајыбдыр јајлаглардан о.
Бир заман гојнунда галмаг истәјир.
Нур кими сүзүлән булаглардан о,

Өпүшүб һалаллыг алмаг истәјир.
Шаһдағы, Савалан, Муров, Дәлидағ,
Марал ојлағындан ајрылмаг олмур.
Кәпәз, Алакөлләр, нечә буз булаг.
Гочдаш јајлағындан ајрылмаг олмур.
Јохса бүсат гуруб елдә, обада.
Түрфә көзәлләрә баш чәкир ашыг.
Бәлкә Һәсәндәдә, Һәсәнбабада,
Елин һәсрәтилә јаш төкүр ашыг.
Јохса хәјал илә кәлиб көрүшән,
Көзәлләр көзәли Нәнәпәриди.
Һәчәр ханымдымы јадына дүшән?!—
«Көнүл көзләринә чох мүштәриди»
Күнәш анасынын гојнуна кирир,
Ахшамын гәрибә көзәллији вар.
Күмүш Ај евләри јолухур бир-бир,
Узагдан көз гырпыр јерә улдузлар.
Бәлкә ајрылыға кәлмәјир табы,
Кечән күнләрини сораглајыр о.
Јүз беш сәһифәлик көзәл «китабы»,
Јенидән охујур вараглајыр о.
Бәлкә бу китабын ахыр варағы
Јетишиб, а достлар, мүмкүндүр, бәли.
Бу ан үстүндәдир бәлкә бармағы,
Сабаһ чевирәчәк заманын әли.
Чевирир бир вәрәг, бу да беш вәрәг,
Вәрәгләр көһнәлмиш, вәрәгләр сары.
Заман тапдаламыш о вәрәгләри.
Онлар бир әсрдән баш галдырараг,
Олуб-кечәнләри кәтирир јада.
Нәләр баш вермәјир гоча дүнјада.
Будур Бәзирхана, јухары булаг.
Гызлар су көтүрүр гаггылдашараг.
Будур, сарысачлы, мави көзлү гыз,
Онун хәјалы илә јашајыр јалныз.
Өтүр гулағында о гызын сәси.

Бәлкә дејилмәмиш аллаһ бәндәси.
Белә дағ чәкмәмиш һеч кимә фәләк,
Саралмыш вәрәгләр чеврилир тәк-тәк
Елләр дağа көчүр: ел јолуна бах,
Јағсыз арабалар чырылдашараг,
Позур боз јолларын сукунәтини.
Гышын сојуғуну, сәфаләтини.
Баһар бу јерләрдән говуб узаға.
Бүлбүлләр өтүшүр додаг-додаға.
Һәр будағын үстә, һәр күлүн үстә.
Чобан түтәјиндән сүзүлән бәстә,
Инсана руһ верир, аләм шән олур.
Дилсиз гајалар да нәғмәзән олур.
Сарысач, мави көз о гыза бахын,
Араба сүрәнлә отуруб јахын.
Ачыр үрәјини, дәрдлидир, анчаг
Јашарыр көзләри, бир аз утанчаг:
—Јастығым олсајды сизин астана,
Өмүр јолларына чыраг олајдым.
Исти нәфәсинлә кәләјдим чана.
Ешгини јазмаға вараг олајдым.
Әмим хәбәр тутса бу ишдән әкәр;
Өлсә, мәни сәнә вермәјәчәкдир.
Ајры дүшәчәјик мәһшәрә гәдәр,
Көзләрим көзүнү көрмәјәчәкдир.
—Ај Сәһнәбаны, баһар чичәјим
Руһум, сәадәтим, јанар үрәјим!
Доғрусу, сән демиш... нә билим, һејһат!
Бәлкә үзүмүзә күлмәди һәјат.
Сонра ширин сөзләр, мә'налы сөзләр.
Сөз алыб, сөз вериб данышан көзләр...
Сычрајыб јамачдан бир күл дәрмәси,
Ширин бир дил илә она вермәси.
—Чох сағ ол, нә көзәл инчә чичәкдир.
Гохлајыр, һејф ки, өмрү көдәкдир.
Хәјаллар, хәјаллар, сиз нә хошсунуз.

Нәфәссиз, үрәксиз азад гушсунуз.
Инсаны каһ көзәл, көнүл охшајан
Сеһирли аләмә апарырсыныз.
Каһ көһнә јаранын һеј сызылдајан,
Гуру гајсағыны гопарырсыныз.
Нәләр охунмајыр сәһифәләрдән.
Вараглар чеврилир вараг үстүнә.
Еләә сызылдајыр үрәји бирдән,
Елә бил санчылыр дараг үстүнә.
Мәһәррәм һајгырыр: «Дурмушам бурда,
Сән өл, од вурарам бу виран јурда.
Нөкәрә верилир Сәһнәбаны?!
Көр кимләр овлајыр бизим чејраны...»
О бир ан ајрылыр дүшүнчәләрдән,
Јазыг ичин-ичин говрулуб јаныр.
Тәрпәнә билмәјир дурдуғу јердән,
Гәлбинин фәрјады әршә дајаныр.
«Кәлин көчдү» чалыр, бәс кәлин һаны?
Јенә гара зурна гопармыш һарај,
Ахшамдыр үфүгдә күлүмсүнүр Ај,
Мустафакилдәдир Сәһнәбаны.
Гырылды ашығын көнлүнүн сими.
Бир әппәјә дөндү, јох олду о гыз.
Дөнмәди ән ширин бир хәјал кими,
Камандан атылан ох олду о гыз.
Дејирләр, әбәди о гыз күлмәди,
Өзүн јетиш дада, Әләскәр, деди.
Күндә мин јол өлдү, бир јол өлмәди,
Јазығам дүнјада, Әләскәр, деди.
Дәрддән бәсди дејиб, гәмдән дојдуса,
Һичрана, һәсрәтә мәһәл гојдуса,
Нә сөз ешитдисә, нә сөз дујдуса,
Өмүр кетди бада, Әләскәр, деди.
Бу минвал баш вурду кирдабларына,
Ачылы-ширинли хатирәләрин.
Күлдү даша дәјмиш арзуларын,

Күлдү ишләринә өтән күнләрин.
О нәләр дүшүндү, о нәләр анды,
Ким дејәр о китаб сона вардымы?!
Өтән хатирәјә, севкијә јанды.
Дүшүнүб сајмагла гуртарардымы?!
Динир өз-өзүнә: гочалдым, фәгәт
Әзәл адәтимдир гәлбдән јанмаг.
Дәрдләр мәни јорду, лакин мәһәббәт,
Нә гочалмаг билир, нә дә усанмаг.
Гәм дидди бағрымы гузғунлар кими,
Синәмдә фиргәтин нешдәри галды.
Ағарды сачларым дағда гар кими.
Көнлүм о көзәлә мүштәри галды.
О нәләр дүшүндү, о нәләр анды,
Ким дејәр о китаб сона вардымы.
Өтән хатирәјә севкијә јанды.
Дүшүнүб сајмагла гуртарардымы.
Аллаһ рәһмәтинә нә вахтдан кедиб,
Сарысач, мавикөз Сәһнәбаны.
Дүнјадан нә гәдәр әзиз чан кедиб,
Чан алыб, чан верән бахышлар һаны.
О лалә јанаглар, о ал додаглар,
Чүрүдү торпаға гарышды, кетди.
Сәадәт вә'д едән о көзләр ки, вар,
Әриди, торпаға гарышды кетди.
Торпагдан јаранан торпагда олур,
Көзәлин дилләрдә ады јашајыр.
Гызылкүл ачылыр, саралыр, солур,
Бүлбүлүн гәлбиндә оду јашајыр.
Чеврилир, бүкүлүр сары вәрәгләр,
О һара кетмәмиш, олмамыш һарда.
Өмүр јелкәнини говдуса рузкар,
Фәгәт гәрг олмады фыртыналарда.
Илк күндән аләмә сәс салды ашыг,
Дүшмәди көксүндән солахај сазы.
Верди мәчлисләрә бәзәк, јарашыг,

Онун хош сөһбәти, ширин авазы.
Јүз олду, мин олду көнүл сирдашы,
Мәрдләр китабына јазылды ады.
Достлара әрмәған кетмәјән башы,
Гарпыза дәјишди, намәрд олмады.
Түрфә көзәлләрә чох тә'риф деди,
Амма вурулмады һамысына о
Шөһрәти, шәһвәти атды әбәди,
Тамаһ гылынчыны чәкди гына о.
Елин гыз-кәлини ана-бачы олу,
Һәр икид бу сөзү гана јахшыды:
Ики арвадлы зәһримардан ачы олду,
Без кејдирсән бир чанана јахшыды.
Доланды башына о заман-заман,
Кәзди вәтәнини, кәзди елини.
Бири чор дејәндә дөнүб деди чан.
Гәлбинә гојмады шејтан фе'лини.
«Чан демәклә чандан чан әскик олмаз,
Мәһәббәт артырар, меһрибан ејләр.
Чор демәјин нәфи нәдир дүнјада,
Абад көнлү јыхар, пәришан ејләр».
Фырылдагчы молла, јаланчы газы,
Инсафсыз шаһидләр, пиристав, аға,
Ашыг һеч биријнән олмады раны.
Јајлагдыр күзары дүшүр булаға,
Марал инилдәјир гәлби јаралы.
Чан верир баладан дүшүр аралы.
Будур Һәчәр ханым, Сәнәм, Дәли Алы
Аслан шүчаәтли, Лачын һавалы,
Газах, Гара Јазы, Кәнчә, Гарабағ.
Гагһагал, Кәлбәчәр, о ев, о чардаг,
Сонра Гара көтүк, дәјирман, дары,
Атасы евинә гачан тәк гары...
Јарыја јетмәмиш вәрәгләр һәлә,
Нәләр охунмајыр сәһифәләрдән.

Кечәни ачмагла нә дүшәр әлә,
Бир ан хәјалларла јашајырсан сән.
Һәрдән кумулдәнир о бир һаваны
Лачын шүчаәтли чаванлыг һаны?
«Өмр азалды вә'дә јетди синаја,
Бир күн дә букәрләр ајаға мәни».
Кечди күн кечди, дағлар маралы, мәнәм јаралы,

Кәзмә аралы, кечди күн кечди, кечди күн кечди.

Бир сәһәр дурмады ашыг јериндән,
Дүнјаја бахмаға чыхмады даһа.
Чағырды Талыбы тапшырды ки, сән
Хәбәр вер Мәммәдә, Мәшәд Салаһа,
Де ки, хәстәләниб чағырыр дәдәм.
—Ај дәдә, нәјинә лазымдыр онлар?
—Оғул мән өлүрәм, јетишиб вә'дәм,
Јығышын бир јерә, сизә сөзүм вар.
Гоһуму гардашы јығын бир јерә,
Шүкүр түкәнмәјиб, деди, варымыз;
Бир ишин гулпундан јапышын һәрә,
Чох јердән кәләчәк гонагларыныз.
Әксик нәјиниз вар, дүзәлдин, алын.
Јағыныз, балыныз аздыр, дејәсән.
Гапыны, бачаны гајдаја салын,
Гачын Кәлбәчәрә бириниз тездән.
Тохдаг јола салын кәлиб-кедәни,
Бала, итирмәјин өзүнүзү һеч
Кимсә гајтараммаз тәзәдән мәни,
Мин өмүр едән дә өләчәк тез-кеч.

«Сүрүлду карванын көчдү тај-тушун
Фәрманы гүдрәтин буду хитабы»
Вәсијјәт јүнкүллүкдүр демиш бабалар,
Сиздән бир балача тәвәггәм вар:
Мәни дәфн еләјин елә бир јердә,

Чичәкләр үстүмә һалиjә салсын.
Гонсун баштдашыма гоj пәрдә-пәрдә,
Гушларын нәғмәси әршә учалсын.
Чобан түтәjинин е'чазкар сәси,
Елләрин шән сәси, бәхтиjар сәси,
Кәлсә гулағыма һәр ахшам-сәһәр,
Сулар лаjла десә аjлы кечәләр,
Хумарланар руһум о назлы ушаг.
Торпаг гу түкүндән олар jумушаг.
Онда раһат-раһат уjуjарам мән.
Көнлүмә мәлһәмдир елләрин сәси,
Соjуг мәзарда да, амандыр, достлар.
Кәсмәсин үстүндә инсан нәфәси.
Jохса бу дүнjадан соjуjарам мән,
Соjуjарам мән.
Алмәммәд евинә ахышыр һамы,
Ермәни, мүсәлман кәлир кәндләрдән.
Һеj долур, бошалыр бөjүк ев дамы.
Бир ан ара вермир кәләнлә кедән
Елин истәклиси әзизи, көзү,
Ариф мәчлисинин сөһбәти сөзү,
О дәрjа камаллы, о синәдәфтәр,
Бөjүк сөз устады Ашыг Әләскәр,
Мүддәтдир jатагда ағыр хәстәдир.
Әчәл jанында, о чан үстәдир.
Бөjүк оғлу Бәшир баш тәрәфиндә,
Гызы бир jанында отуруб будур.
Дәрдини дедиjи досту Пашаны,
Өзү бир jанында отуруб будур.
Һәр ан ағырлашыр хәстәнин һалы,
Һалаллыг истәjир кәлиб-кедәндән.
Дүнjада галачаг дүнjанын малы,
Ешг олсун адына мәрд jашадын сән!
Оғул jатаг үстә башыны әjир,—
Ағлаjыр, аj дәдә,
Гызы додағына күлаб чиләjир,

Чеврилир: һаjчан.
Ағлаjыр, аj дәдә,
Ганрылыр: һаjчан.
Гапыjа зилләнир бахышлар бирдән,
—Көр кимдир кәлән?
—Сәһнәбаны.
Бу мискин ашигин өмүр солтаны,
Паша деjир, гардаш, саjыглаjырсан?
—Jолуну мүнтәзир көзләрдим, инан.
—Аj Паша, сән аллаһ, көр кимдир кәлән,
Кимдир, һа бахырам көрмәjирәм мән.
— Сәһнәбаны.
Бу мискин ашигин өмүр солтаны.
Бир бахын о гызлыг гиjафәсиндә,
Әлиндә бир дәстә ағ чичәк кәлиб.
Оһ! Нәләр дуjурам онун сәсиндә,
Елә бил баһарды кәпәнәк кәлиб
—Де, һардан алмысан тәр чичәкләри,
Кәтир синәм үстә сәр чичәкләри.
—Де ниjә динмирсән?
—Деjәм кедирсән?
«Көзәлләр солтаны мәләкләр шаһы,
Ала көз чананым, кетмә, аманды».
Дикәлди jериндән, jыхылды jерә,
Торпагдан аjрылан гоча палыдтәк.
Jумду көзләрини о бирдән-бирә,
Әбәди даjанды о бөjүк үрәк.
Күкрәди, чар олду сәрин булагда,
О көчән заман.
Ағлады, сызлады оғул-ушаг да о көчән заман.
Ағылар сөjләди кәлин дә, гыз да,
Ашыглар көксүндә сәдәфли саз да,
Һеjф олсун сәнә, Әләскәр, деди.

Јас тутду лалә дә, күл дә, чичәк дә,
Будагда охујан сарыкөјнәк дә,
Аранда чүтчү дә, дағда чобан да,
Узаг дијардакы зүлүмкар хан да,
Һејф олсун сәнә, Әләскәр, деди.

Көјчә.
1965

ДӨРДЛҮКЛӘР

Әмәл учалмалы көјүн гатына,
Сахта тә'рифләрлә учалмаг олмаз
Көнүл сувар ола көһлән атына,
Үрәк гочалмаса, гочалмаг олмаз.

Евдә данышылан кечмир базарда,
Һәјат дедикләри дејил ојунчаг.
Динмәз дашүрәкли, һајгырсан дарда,
Гајалар сәсинә сәс верәр анчаг.

Чәмәнләр ал-әлван, чичәкләр инчә,
Гузулар мәләшир, сәсләнир дағлар.
Гујруг парчалајыр өз адәтинчә,
Ганлы додағыны јалајыр гурдлар.

Чанлы да, чансыз да кәлир һәвәсә,
Баһар мин чешнили халы тохујур.
Ахшам гурбағалар вериб сәс-сәсә,
Суларын гојнунда нәғмә охујур.

Дүнјаны бағрына басыб бешәлли,
Вә'ди бол, чәнәси саз оланлар вар.
Итин сәдагәти аләмә бәлли,
Итдән е'тибары аз оланлар вар.

Атанын үрәји бир күлүстанса,
Өвлад гызыл донлу лалајмыш, аллаһ!

Дујар бу һикмәти һәр кәс инсанса,
Бала, доғрудан да, балајмыш, аллаһ!

Јохсан, јашамырсан даһа дүнјада,
Ешшәк тапгырыјмыш кәмәрин сәнин,
Нә вар инсанлыгдан баһа дүнјада,
Көрәсән нә олуб нәмәрин сәнин?

Дағларын башыны алар чән, думан,
Уча зирвәләрдән булуд сүрүнәр,
Сәфәрдән евинә гајыдан заман,
Гапынын сәрчәси бүлбүл көрүнәр.

Кичик бир чынгыны үфүрсән әкәр,
Көрәрсән бөјүдү, јанды, көзәрди.
Атылыб-дүшсә дә ешшәк нә гәдәр,
Ағырлыг чәкмәјә нәр елә нәрди.

Кәсмәз һөрмәтини әр оғлу әрсә,
Дејәрләр, кишидә Һатәм әли вар.
Тәбиб дәрманыны әсиркәјәрсә,
Онун Әзрајылдан нә фәрги олар!?

Доғрудур, јетимлик кәлди-кедәрди,
Јенә бағрым башы дәлик-дәликди.
Јетимлик нә шејди, јахшы дүшүн бир,
Ондан чох дәһшәтли јетимчәликди.

Чәтин зүлмәтләри јарыб дағыда,
Ај ишыг сачса да јерләрә дүмағ.
Субһүн тораны да, думанлығы да
Кечә ишығындан јахшыдыр анчаг.

Көнлүмүн сиррини доста дејәрәм,
Һәр үзә күләнә дејә билмәрәм.

Гузу дәрисиндән папаг кејәрәм,
Түлкү дәрисини кејә билмәрәм.

Достун һәдијјәси бир лалә исә,
Бир долу боғчаја дәјишмәк олмаз.
Ја да ки, бир дәстә тәр нанә исә,
Ону бир дүнјаја дәјишмәк олмаз.

Дүнјанын ишиндән, сөјлә, һалысан?
Һәјата кәлмисән, бачармалысан.
Һәм мәлһәм олмағы, һәм дәрд олмағы,
Һәм гузу олмағы, һәм гурд олмағы.

Күсмәз бир-бириндән дүнјада һеч кәс,
Санырам, сән мәндән күсмәјән кими.
Һәгиги дост олан араны кәсмәз,
Гылынч өз гыныны кәсмәјән кими.

Әввәл чыхмағыны өлчүр, һалысан?
Гарагуш сүмүјү өтүрмәк үчүн.
Јүз дәфә дашлара тохунмалысан,
Бир дәфә күкрәјиб көпүрмәк үчүн.

Ким еләсөјкәниб, галхыб, учалыб,
Ели тох истәјән өзү тох олур.
Ким елә хор бахыб, вахтсыз гочалыб,
Ели јох истәјән өзү јох олур.

Дәрјанын дибиндә јатыр нәһәнкләр,
Мирвари тапарсан кирсән дәринә.
Дајаз саһилләрдә вурнухсан әкәр,
Овчунда даш галар көвһәр јеринә.

Пахыл адамлары билмирикми биз,
Чәкир ајағыны наһагдан сәнин.
Аләм јаман јејән олса, зәрәрсиз,
Олмасын бир нәфәр јаман дејәнин.

Баш, һәким оланда бүтүн бәдәнә,
Һөрмәт газанарсан нечә ки, варсан.
Гарын һаким олса, дејирәм сәнә,
Онда донуз кими мурдар јашарсан.

КӘЛИН КӨЧДҮ

(Кәлин көчдү ја гисмәт кимин гапысына дүшә)
«Кәлинкөчдү» бир ојун һавасынын адыдыр. Бу һа-
ваны кәлин көчәндә — ата евиндән јола дүшәндә ча-
лырлар. Онун бир нечә һиссәси вар: пәһләванларын
(чаванларын) күләшмәси, оғланларын вә гызларын јал-
лы кетмәси, атларын јарышы вә с.
Гара зурна вә нағара илә бу һава чалынанда дағ-
лара-дашлара сәс дүшүр, адам өзүнү гәрибә аләмдә
һисс едир.

Еһеј, еһеј...
Кечмишиндән дејән оғлан,
Еһеј, еһеј...
Әчдадыны өјән оғлан.
Өз бабанла өјүнүрсән,
Башгасынын үнванына
дејинирсән.
Хәбәрин јох: бир заманлар
Нечә гадир әр оғлу
Бу дағларда ат ојнадар,
Дөвран сүрәр,
Әкәр, бичәр зәмисини,
Каһ отурар түстүләдәр
демисини,
Гајаларда гартал кими
гурар јува,
Аслан кими еләр дава.
Дүшмән үстә сәјирдәр ат
Ат үстүндә сүрәр һәјат.

Рәһмәт олсун бизим улу
бабалара!
Бир шөһрәтмиш
Бу елләрә, обалара.
Онлар нечә агил,
Нечә ариф адамлармыш.
Үрәјиндә јерин, көјүн
ешги вармыш.
Ахшам олуб доғанда Ај,
Ел јығылыр бир отаға.
Нанајчылар чалар нанај,
Бир табағы таггылдадар,
Кәклик кими гаггылдадар,
Ширин-ширин нанај чалар
Нинни сәси каһ учалар,
Каһ алчалар.
«Ала күлбәнки,
ала күлбәнки,
ала бојнуна
дола күлбәнки».
Итиб-батан бир јаллынын
сөзүдүр бу,
«Ала күлбәнки» дејәрдиләр,
өзүдүр бу.
Дәстә-дәстә оғул-ушаг,
О мәчлисә топлашараг
Сәһәрәдәк кедәр јаллы,
Шәнлик едәр бах, бу һаллы.
Нанајчылар чалар нанај
Дан сөкүлүб батынча Ај.
Инди исә нә нанајчы?!
Галмајыбды нә дә нанај
Ахшам олуб доғанда Ај
Гара зурна чәкир һарај,
Кәсилмәјир отаглардан
Чалғы сәси,

Сүбһә гәдәр гуртармајыр
Ашыгларын дејишмәси.
Ајлы олур кечәләри
Бизим јерин,
Гара зурна һарај чәкир
Әкс олунур гајаларда,
Нечә камил усталар вар
Бу дијарда.
Јорулмасын бармагларын
Беһбуд әми,
Әјилмәсин шах вүгарын
Беһбуд әми.
Чал, чал бизи әфсанәви
Аләмләрә апар бары,
Әһсән сәнәт дүнјасынын
Гәлби одлу сәнәткары.
Нағарачы Чобан кими
Кәлиб чалсын нағараны.
дејин камил уста һаны?!
Чала-чала нағараны
Гој ојнасын, сындырсын о,
Дағa-даша сәс-күј салсын
Чаванлары күлдүрсән о.
«Кәлинкөчдү» чалсын онлар
Јахшы динлә һәр пәрдәдә
Мин сирри вар.

Тој евинә кедир һамы,
Кәлин көчүр.
Көзәл гызлар пычылдашыр
Кәлин көчүр.

Көзләр ала, сифәт кирдә,
Үз-көзүндән нур әләнир.
Көзләр долур кирпәкләрдә
Севинч јашы гәтрәләнир.

Ғара телләр хыналаныб
Әтир јајыр сола-саға,
Инҹә әлләр хыналаныб
Бүрүјүбләр ал дуваға.

Кәлин динмир, сусур јаман,
Ишвә-гәмзә сата-сата.
Дуа верир гоча, ҹаван,
Миндирирләр көһлән ата.

(Доландырыр очағына,
Евин бүтүн буҹағына.
Гуршајырлар кәмәрини,
Ата верир нәмәрини).

Зурна сәси һеј учалыр,
Toj евинин гапысындан
«Кәлинкөчдү» чалыр, чалыр,
Јаллы кедир гоча, ҹаван.

Бахыб кәлинин
гәшәнк бојуна,
Оғлан јенкәси
Кирир ојуна.
«Вәрдик бир дана,
Алдыг бир сона,
Гал јана-јана».
Аһәнкини дәјишәрәк
Ашыг кими дәјишәрәк
«Мән дәлими евләндирдим,
Шәнбәлими евләндирдим».
Гыз јенкәси дә ортаја чыхыр,
Дөрд јана бахыр:
«Мәним дә гызым гыз дејил,
Ағлы башында дүз дејил».
Гоча-ҹаван күлүшәрәк

Шабаш төкүр этәк-этәк.
Архасынҹа су чиләјир,
Күзкү тутуб салыр јола.
Бирағыздан һамы дејир;
Мүбарәкдир, уғур ола.

Һарын атлар фынхырараг,
Јердән ајаг үзүб кедир.
Од чыхарыр дашдан дырнаг,
Бир ох кими сүзүб кедир.

Ҹиловдар да чәкир аты,
Сәс бүрүјүр бу елаты.
Бәј евиндә оғул-ушаг
Бир-биринә гарышараг
Дағ јолуна бахыр һамы
Допдолудур евин дамы.
Бир-бирилә мәрҹләшәрәк
Кимин аты кәлир көрәк.
Ҹәһли чәкир гоча-ҹаван,
Бизим кәһәр гушдур инан.
Бир гоча да күлүмсүнүб
Оғул, бир аз әјлән дејир.
Шүкүр, мәнзил узагды ки,
Сечиләҹәк көһлән—дејир.
Бу сүрәкдән чыхар аз ат,
Јенә һөкмән кәләр бозат.
Орда мејдан ачыр,
Дәҹәл ушаглар да.
Јол бојунҹа гачыр,
Дәҹәл ушаглар да.
Миниб гарғы атларына,
Синиб гарғы атларына,
Сәјирдирләр гоша-гоша,
Сәс јајылыр даға-даша,

Кимин аты әввәл чата
Бәј евинә кәлә әкәр,
Ләззәт верир чамаата
О биринчи алыр нәмәр.

Галиб көһлән дујур буну
Кишнәјәрәк нечә дәфә.
Дүз узадыб о бојнуну,
Гулағыны сүртүр дәфә.

Јормамышдыр ону сүрәк,
Ајағыны дөјүр јерә.
Чиловуну кәмирәрәк
Шаһә галхыр нечә кәрә.

Тапшырырлар бир ушаға
Бојнундадыр ал нәмәри.
О сәјирдир сола-сағa
Кәздирир ки, сојсун тәри.

Кәлин гоншу кәндә чатыр,
Бири кәлиб кәсир јолу.
Адамлара о әл атыр
Бүкүлмәздир онун голу.

Бығларыны бура-бура
Дејир, достлар дөврә вурун,
Бир пәһләван верин бура
Мејдан ачын, чәнки вурун.

Ширләр кими пәнчәләшәк
Ким јыхачаг кими көрәк.
Нәмәрими верин ја да
Сәссиз-күјсүз варын кедин.
Хошбәхт олсун бу дүнјада
Кәлини, апарын кедин.

Аһа кәлир бир пәһләван,
Бир мајаллаг ашыр һәрә.
Зәһм јејир бахан инсан,
Нә'рә чәкән о ширләрә.

Гардаш кими гучаглашыр
Онлар бирдән.
Бири һөкмән јыхмалыды
Ики ширдән.

Галиб алыр нәмәрини,
Јыхыланса утанараг,
Јерә дикиб нәзәрини,
Адамлардан гачыр узаг.
Карван кедир,
Тоз гопарыр дағ јоллары.

Карван кедир,
Мәнзил узаг, күнсә јары,
Сојуг олур, сазаг олур
дағ јоллары,
Чәтин олур,
Узаг олур дағ јоллары.
Дәрәләрдән, јамачлардан
адлајараг,
Гајаларын архасында
из гојараг,
Тәпәләрин кәрдәнинә
Долашырлар дағ јоллары,
Кәдикләрдә бир-биринә
Чулашырлар дағ јоллары.
Јоллар узун, нәһајәтсиз
сона варыр,
Көрән һарда
Көјләр, јерләр бир-биринә
Говушмушдур санки бурда.

Елләр көчүб
Саһибсизди јурдлар инди,
Кәдикләрдә ов ахтарыр
гурдлар инди.
Чобан һаны чалмыр
түтәк,
Јатаглары басмыш
күздәк.

Кимсәсизди харабатәк
Булагларын башы инди,
Түстүсү јох, саһибсизди
Очагларын дашы инди.
Күләк вурур коллар, кослар
уғулдашыр.
Елә бил ки, дөрд тәрәфдә
гурд улашыр.

Див јурдуна бәнзәр дағлар
Дәрәләри дар учурум.
Нә замандан тутмуш гәрар
Лал гајалар бурум-бурум.

Кимсә атлы дајанмышдыр,
О, гајанын зирвәсиндә.
О инсандыр, јохса гушдур,
О, гајанын зирвәсиндә.

Шаһә галхыб кәһәр көһлән,
Гырат кими кишнәјәрәк.
Кимдир ону миниб кәлән,
Нә'рә чәкир Короғлу тәк?!

Бирдән јалманына јатыр,
Үзәнкини сыхыр дала.
О, тәләсир, о, чан атыр,
Габагкәсмә чыхыр јола.

Бирчә анда кәлир јахын,
Алыб гызы чыхыр көјә.
Кәһәр көһлән учур бахын,
Бу дәрәдән о дәрәјә.

Көз гырпымы чәкмәмишдән,
Јоха чыхыр, атлы һаны?
Јаман һај-күј гопур бирдән,
Сәс бүрүјүр бу дүнјаны.

Ахтарырлар, гаралыр гыш,
динир һәр шеј,
һарај чәкир инсан, дағ, даш,
Еһеј, еһај!..

Кәлинини апардылар
филанкәсин.
Дағдан, дағa хәбәр верир
Уғултусу кәсмир сәсин.
Динир һәр шеј,
Еһеј, еһај!..
Апардылар, апардылар
Тапылмајыр, јохду кәлин.
Тохундулар намусуна
бизим елин.

Дөнүр атлыларын чоху,
Бу хәјалдыр, јохса јуху.
Тапылмајыр,
Бу сеһирдир,
тилисимдир,
Көрән кимдир?
Пычылтылар кәзир белә
Атлы исә јоха чыхыр
дөнүб јелә.
Ким јетирсин дәрди-сәри

бәј евинә,
Ким апарсын бу хәбәри
бәј евинә.
Јел этәкли,
гуш ганадлы атлы кәрәк
Тез јетирә бу хәбәри
Сәс-күј дүшүр гајалара
Әкс eләјиб дөнүр бәри,
Eһej, eһej!..
Апардылар филанкәсин
кәлинини...
Eһej, eһej!..
Беһбуд әми «Кәлинкөчдү» чалыр
елә
вермир ара.
Гајаларда әкс олунур кур нағара.

ИПӘК САЧЛАР ГУЧАГ-ГУЧАГ

АЛЛАҺ, АЛЛАҺ

Бу бичимдә олмаз мәләк,
Рәвајәтдир, аллаһ, аллаһ!
Чан нә шејдир, әсиркәмәк?!—
Чинајәтдир, аллаһ, аллаһ!

Сызылдајан бир симдир о,
Сеһирләндим, тилсимдир о,
Бу һүсн илә һәр кимдир о,
Гијамәтдир, аллаһ, аллаһ!

О көзләрдә сөнүб галмыш,
Бир дастана дөнүб галмыш,
Мәһәббәтдән донуб галмыш
Һекајәтдир, аллаһ, аллаһ!

Ӧ нур өчағ мәнә сојуғ,
Бағрым олур ојуг-ојуг.
Бахышлардан дүшдүм дујуг,
Шикајәтдир, аллаһ, аллаһ!

КӨЗҮМ ГАЛДЫ

Аман аллаһ, көзләрә бах,
Гарасында көзүм галды.
Ипәк сачлар гучаг-гучаг,
Сырасында көзүм галды.

О бир күлдүр, ачыб тәзә,
Ал јанаглар бәнзәр көзә,
Кирпикләри дүшүб үзә,
Арасында көзүм галды.

Өпүб телин гарасыны,
Меһ дағытды сырасыны,
Өртдү үзүн парасыны,
Парасында көзүм галды.

Чох јалвардым гәлби даша,
Арзуларым чыхды боша,
Чәнә үстә халлар гоша,
Орасында көзүм галды.

Исмихандан араланды,
Сандым гәлбим параланды,
Бахышымнан јараланды,
Јарасында көзүм галды.

НӘ СӘН ДИНДИН...

О күн чөлләр күлүстанды,
Нә сән диндин, нә мән диндим.
Аләм нечә меһрибанды,
Нә сән диндин, нә мән диндим.

Јерләр, көјләр бизә бахды,
Көј курлады, шимшәк чахды.
Сулар һәзин-һәзин ахды,
Нә сән диндин, нә мән диндим.

Јашыл шамлар тутду чәтир,
Тәр чичәкләр сәпди әтир.
Нәғмә олдуг сәтир-сәтир,
Нә сән диндин, нә мән диндим.

Шеһә батды ајағымыз,
Көзә дөндү јанағымыз,
Ачылмады додағымыз,
Нә сән диндин, нә мән диндим.

Көнүл долу, сөзләр ширин,
Дил јох иди дејәк бирин.
Оду сөндү үрәкләрин,
Нә сән диндин, нә мән диндим.

ГЫЗЫМА

Чәмән тәравәтли чичәксән, чичәк,
Гызылкүл јарпағы өзүнсән, гызым.
Чәтирли лаләсән гырмызы көјнәк,
Күлшәнин бајрағы өзүнсән, гызым.

Нәфәсин кулабдыр чанымын-чаны.
Сәнсән һәјатымын шөвкәти-шаны.
Евимин зинәти, меһри-илһамы,
Ешгимин новрағы өзүнсән, гызым.

Ширинсән, шәкәрсән сәнә тај һаны,
Ахтарыб кәзәсән бүтүн дүнјаны.
Өмрүм бағчасынын көрпә фиданы
Ән кичик будағы өзүнсән, гызым.

СӘН ГАЈЫТМАДЫН

Ај кечди, ил кечди, заман доланды,
Гыш олду, гар јағды, сән гајытмадын.
Нечә јол чајларын сују буланды,
Мәчрасы дар кәлди, сән гајытмадын.

Әл етдин о јана тутуб үзүнү,
Кизләдин, дејәсән, долмуш көзүнү
Анд ичиб ајрылдыг бир баһар күнү,
Нечә баһар кәлди, сән гајытмадын.

Јенә дағ дөшүндә парчаланды гар,
Јенә гәриб-гәриб өтдү дурналар.
Дөндү јувасына көчәри гушлар,
Гарангушлар кәлди, сән гајытмадын.

ОХУ МӘНИМ ҮЧҮН

Үзүн этир сачсын дағ чичәји тәк,
Аһәстә дилләнсин инчә додағын.
Јанағын аллансын күл ләчәји тәк,
Јенә хәндан олсун гөнчә додағын.

Олсун әсрарәнкиз јуху мәнимүчүн.
Оху мәнимүчүн.

Истәрәм һәмишә олум сәнинлә.
Оху отағымда бүлбүл кими сән.
Ағлајым сәнинлә, күлүм сәнинлә.
О ширин, о дадлы нәғмәләриндән
Ал-әлван бир чәләнк тоху мәнимчүн,
Оху мәнимүчүн.

Сән варсан, әзизим, демәк: варам мән,
Сән мәним өмрүмә әбәди баһар.
Сәнинлә хошбәхтәм, бәхтијарам мән.
Шөһрәтдир, сәрвәтдир һеч шејдир онлар.
Һеч шејдир һәјатын чоху мәнимүчүн,
Оху мәнимүчүн.

ХАИН ХОФЛУ ОЛАР

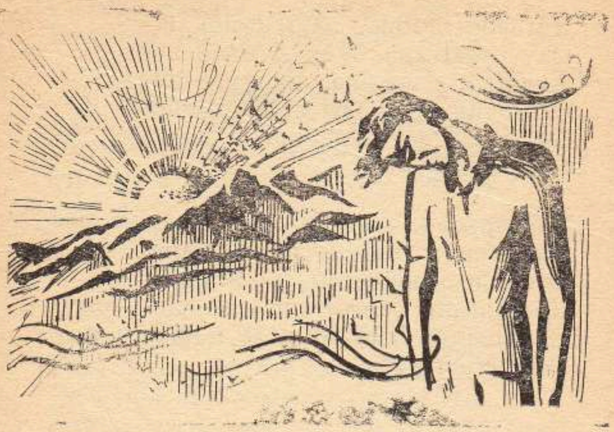

ХӘБИС АДАМ

Хаин хофлу олар, оғру шүбһәли,
Хәфкир адам көлкәсиндән хәфләнәр.
Хәбис адам ханәнишин доланар,
Күнч-бучагда нәм чүрүдәр, кифләнәр.

Јелбејини арвад сөзү учурар,
Ағзыбошлар сирр сахламаз, гачырар,
Доғру кәсләр садә һәјат кечирәр,
Тәмиз аддан һөрмәт тапар, нәфләнәр.

Тамаһкарын һа сөз кәлсин үзүнә,
Гәпик версән, дүртүшдүрәр көзүнә.
Гарынгулу корлуг вермәз өзүнә,
Нисјә ичәр, ики дәфә кефләнәр.

Исмихан чох көрүб авам-нашыны:
Алимлик ејләјәр, дартар гашыны,
Бармагкирмәз јерә дүртәр башыны,
Бир тәрәфә кечә билмәз, кәфләнәр.

ОЛДУ

Достуму колхоза сәдр гојдулар,
Мөһүр әлә кечди, иш һазыр олду.
Јығылды башына үрәк достлары,
Једиләр, ичдиләр, вурһавур олду.

Јајлағын һавасы, булағын башы,
Дүздүләр сүфрәјә конјакы, ашы,
Әмлијин кабабы, буғда лавашы...
Гарны пиј бағлады, бојну фыр олду.

Варланмаг һәвәси гәлбини дәлди,
Колхоз әјилдикчә өзү дүзәлди.
Елә ки, рајондан јохлама кәлди,
Гарышды әһвалы, чох ағыр олду.

Бах бизим елләрин гајдасы будур,
Намус илә ишлә, јаша, јарат, гур.
Ким једи ел малын, көстәрди гүрур,
Төкүлдү һөрмәти, биабыр олду.

КИШИДИ

Кәндимиздә бир киши вар,
Һүнәрдә јаман кишиди.
Кимсә јахын кәлә билмәз,
Јекә «пәһләван» кишиди.

Хәјалыны доландырыр,
Дуру сују буландырыр,
Достдан-доста сөз гандырыр,
Јаманча шејтан кишиди.

Гочаг ил јарымдан бәри
Үч арвадын олуб әри.
Хоруз-бечәди һәшири,
Ќөзләри мәрчан кишиди.

ТОЈХАНАДА

Һәпо ләлә тојханаја,
Кәлди јалана-јалана.
Әлини шалвар чибинә
Салды јалана-јалана.

Масабәји гојдуг Таты,
Хына кәтди гыллы Фаты.
Бир газ кими чамааты
Јолду јалана-јалана.

Авды гаға үздә мәләк,
Чохларына кәлиб кәләк.
Пул хәрчләди этәк-этәк,
Галды јалана-јалана.

Ешшәк мыхдан асды чулу,
Кабаб кәлди сулу-сулу.
Дагга Мәдај тәпди һулу,
Өлдү јалана-јалана.

Габан Нағы, Додаг Бала,
Кәлини једи аз гала.

Онлар ширин бир хәјала
Далды јалана-јалана.

Ханәндәдән дејим сизә.
Бирчә кәлмә билмир тәзә.
Шабаш галхыб чатды јүзә
Алды јалана-јалана.

Гызышанда тојун дәми,
«Пишијинән долду Нәми»
Саз көтүрдү ашыг Мәми,
Чалды јалана-јалана.

ДАЛДАЛАЈЫР

О леш сөкән гузғуна бах,
Диддијини далдалајыр.
О мәдәни ағзына бах,
Уддуғуну далдалајыр.

Оддан чыхыб нечә кәрә,
Чохларыны салыб шәрә,
Түлкү кими хәлвәт дәрә
Күддүјүнү далдалајыр.

Дејиб-күләр сыртыг-сыртыг,
Сирр сахламаз ағзы јыртыг.
Бир гојанда беш гат артыг
Көтдүјүнү далдалајыр.

Ешшәк өлүр, сөкүр налын,
Аләм јанса, позмур һалын,
Шејтаны да ајагјалын
Өтдүјүнү далдалајыр.

СӘН ЕЛӘ АДАМСАН, МӘН БЕЛӘ АДАМ

Дејирләр: кишинин бир үзү олар.
Сәнинсә ким билир нечә үзүн вар.
Гузу тәк мәләјиб, јағлајан алчаг,
Вәзифә алмагчүн ағлајан, алчаг.
Күндә нечә евә гәдәм басырсан.
Гапылар далындан гулаг асырсан.
Кирирсән достларын сырасына сән.
Ајрылыг салырсан арасына сән.
Ләкәсиз вичдана ләкә вурурсан.
Күчлүләр јанында—гујруғу шәлә,
Зәифләр јанында дөнүрсән филә.
Кен күндә дост олуб, дар күндә гачан,
Инсан чәркәсиндә јерин вар һачан?!
Алчаг варлығынла ләкәсән елә,
Нә исә, белә...
Талејин ишинә үрәкдән шадам:
Сән елә адамсан, мән белә адам.

КӘЗДИРИР

Инсан вар, аләмдә кәзиб доланыр,
Вар ону бир дәрдә салан, кәздирир.
Инсан вар, көкләјиб ешгин сазыны,
Арајыб-ахтарыр чалан, кәздирир.

Инсан вар, көрәндә хош кәләр сана,
Бир күн јолдаш олсан, дојарсан чана.
Өмрүнү һәср едир шәрә, бөһтана,
Гојнунда јатаған илан кәздирир.

Инсан да вар, бағбан дејил, бар аныр,
Милчәк кими сүфрәләрә дараныр,

Кими башда көрсә она јараныр,
Күндә бир улаға палан кәздирир.

Инсан вар, мәһрумду һиссә, дујғуја,
Сатыр варлығыны бир ичим суја,
Күчлүләр јанында дөнүр гузуја,
Шаһидли, сүбутлу јалан кәздирир.

Достлар чәкәр Исмиханын бәһсини,
Јашадар гәлбиндә көнүл сәсини.
Горхма, мән өләндә гәм шө'ләсини
Көрәрсән, јеримдә галан кәздирир.

ИНСАФ

Ағ нәрин овсарыны тапшырдылар улаға,
Ону табе етдиләр бир боз узунгулаға.
Габағында ангырыб, шыллаглады јаллама
Деди: далымча тез кәл додағыны саллама.
Јол бир аз дикәләндә узунгулаг јорулду,
Елә бил заваллынын гол-гычасы гырылды.
Нәрин јүкләри үстә миндирдиләр улағы,
Галхды һүндүр јохушу, енди үзү ашағы.
Һәлә дә арамызда вардыр вичданы јохлар.
Дәвәнин овсарыны улаға верир онлар.
Билмирләр ки, дәвәнин сәбри дүнја гәдәрди,
Гәлби кениш кәһады;
Бир дәвәнин өлчүсү он ешшәкдән бәһады.

БУ ДИЈАРДА

Гоча өкүз чандан сазды,
Мејданыны кен ахтарыр.
Лүмәк ҹүчә саныр газды,
Ҝәрдән чәкир, һин ахтарыр.

Һагг әдаләт азыб рәддин,
Јалан, гејбәт ашыб һәддин.
Рүшвәт вуруб кечиб сәддин,
Сәрвәт гојан мин ахтарыр.

Бир марыға јатыб һәрә,
Ҝөдәк тула күдүр бәрә.
Түлкү кәзир хәлвәт дәрә,
Гурд думанлы күн ахтарыр.

НӘСИҺӘТ

Ҹејран көрпә гызыны бир аз јекәјә верди.
О сүдәмәр гузуну гоча, тәкәјә верди.
Ҹүјүр јаман ағлады, илаһи инсафа бах!
Ҹејран она тәпинди, ганмырсан, кири, ахмаг!
Бу ишдә баш лазымдыр, тәҹрүбән аздыр
сәнин.
Кирвәси гонур ајы аллаһыдыр мешәнин.

ГӘССАВЫН ПИШИЈИ

Пишик баласына јазығы ҝәлди,
Дүкана ҝәтирди, гәссаб күчәдән.
Гырыгдан, гуругдан једи көкәлди,
Ҝечәјди јухары бахында бирдән,

Ҝөрдү гујруглары ағарышараг.
Гармагдан асылыб, деди буна бах
Мәнә ахшам-сәһәр һеј ҹијәр верир,
Иштаһам кәсилиб һәлә дајан бир,
Гујруғун үстүнә сычрады һаман,
Јазыг боғазыны гармаға салды.
Ҹијәри бәјәниб јемәјән һејван
Гујруг чәнкәлиндән асылы галды.

АЛҺААЛ, ВЕРҺАВЕР...

Ајы дејинди:
—Нәдән,
Гурд ләлә, хејли вахтдыр
Нә ҝәлән вар, нә ҝедән.
Базарымыз кәсаддыр,
Бу күн тәрпән мешәјә,
Бир јығынчаг чағыр сән.
Гојма һеч данышмаға,
Ҝафтары чыхар ишдән.

Јеринә гој түлкүнү
Әввәл билдир һөкмүнү
Ијирми хоруз версин
Сүрүкләјиб күркүнү.

Түлкүнүн дә јеринә
Чаггалы гојсан әкәр,
О бәрк ҹәсарәтлидир
Ијирмидән чох верәр.

Чаггалын әвәзинә
Тәсдиг елә дәләни.
Гозу-фындығы чохдур
О гујруғу шәләнин.

Баша салсан, кәтирәр,
Бош галар онун јери.
Нә гәдәр десән верәр,
Ора да кәләр бири.

Гурд порсуға: гајдасы
Ијирми бешдир, деди.
Порсуг кедиб онлардан
Отуз-отуз истәди.

Иш дүзәлди, гуртарды:
Һәр кәс пајыны алды.
Порсуг ара дүзәлтди,
Беш-беш өзүнә галды.

Гурдса бир баш мешәдән
Ајы тәрәфә чумду.
Беш-беш гојуб керијә
Ајыдан да пај умду.

АЛЛАҺ ЧАНЫМА ДӘЈМӘСӘ

Һәрзә-һәрзә нә бахырсан,
Азғын кафир?
Намус, гејрәт танымајан,
Позғун кафир.
Мән билирәм көјә чыхан
Тәкәрин вар.
Нечә гулун, нөкәрин вар.
Гапы пусан чәсусун вар,
Ији билән итин вардыр.
Анчаг мурдар үрәјиндә
Сағалмајан ләтин вардыр.
Гөвр еләјиб партлајачаг

Зәдән бир күн
Ағлајачаг сәнин анан,
Дәдән бир күн.
Һәрзә-һәрзә нә сөјләрсән?
Нә дурмусан азғын, кафир?
Бығларыны нә бурмусан,
Леш үстүндә гузғун кафир?
Ганлы-ганлы һырылдајыб,
Нә бахырсан нә күлүрсән?
Итим кими мырылдајыб
Нә күлүрсән?
Тале бизә фүрсәт верә,
Кәлән күнә өмүр чата.
Дәдәм, бабам јахшы дејиб:
«Гисас галмаз гијамата».
Мән бу һејфи чыхачағам,
Аллаһ чаныма дәјмәсә!
Күлүб јандан бахачағам,
Аллаһ чаныма дәјмәсә.

ЕШШӘЈИН ГУРД ДАЈЫСЫ

(Халг һикмәти)

Көзәл бир чәмәндә ики боз ешшәк,
Кәзиб, отлајырды кечә-күндүз тәк.
Онларын башындан ашды гарыны.
Бири тез шәкләјиб гулагларыны,
Сәсләди гардашым, деди ки, нә вар?
Бир бах, үстүмүзә кәлир чанавар.
О бири сөјләди дајымдыр кәлән.
Көзләрин јумулуб танымырсан сән.
Чанавар јетишиб сөјләди ки, сиз,

Бизим бу јерләрә хош кәлмишсиниз.
Јағлы дилә басыб салды архајын.
Беләдир, дүнјада иши һәр хајын,
Һијләјлә дүзәлдәр, һијләјлә гурар,
Үзәрдә гымышар, архадан вурар.
Достлуға анд ичди нечә мин кәрә,
Ахырда онлары узатды јерә.
Елләр доғру демиш ешшәк ки, ешшәк,
Достум, кәл, бунлары баша сал тәк-тәк.
Сөјлә ки, гурдларын сөзү јаландыр.
Вердији пејманын өзү јаландыр.
Гурда дајы дејиб она алданан,
Гурдун пәнчәсиндә верәчәкдир чан.

БИРТӘҺӘР

I сөһбәт

—Шүкүр, гәбул олдун.
—Бәли, биртәһәр.
—Көмәк етдиләрми?
—Әли, биртәһәр...
—Дајымын достудур,
—Биртәһәр киши,
—Дүзәлтди иши.

II сөһбәт

—Тәһсили там етдин
—Биртәһәр олду.
—Назирлијә кетдин?
—Биртәһәр олду.

—Өрда нә дедиләр?
—Әши биртәһәр.
—Дүзәлди ишләр.

III сөһбәт

—Кефиниз нечәдир?
—Елә биртәһәр.
—Ишиниз, күчүнүз,
—Белә, биртәһәр,
—Ахшам едирик күнү.
—Нә вахтдыр тојунуз?
—Десәк дүзүнү,
—Разы олмур гыз.
Јола кәтирсәјдим
Ону биртәһәр,
Башлардым сәһәр.

IV сөһбәт

Әризә вердиләр ејләди кәнар,
Гырмызы гәләмлә гојду дәркәнар.
—Јохдур ишимиз.
Гәрибә, биртәһәр адамсыз сиз.
Әризә вердиләр:
—Дајым јоллајыб;
Тез гапды һавада ајыбдыр, ајыб,
—Биртәһәр адамсан, кишијә дедин.
(Бир анлыг дүшүнүб)
—Биртәһәр кедин,
Биртәһәр көзләјин сабаһа гәдәр.
Бахаг биртәһәр,
Бәлкә... дүзәләр.

Гызғын мүбаһисә кедир ичласда,
Дедиләр фикриниз нәдир бу һагда.
Мүдирин ағзына дикилди көзү,
Олмады өзүнүн мүстәгил сөзү.
Јахшы тәшәббүсдүр.
Динмәјир мүдир.
Адамлар күлүр.
Бабатдыр... писдир.
Јерләрдән сәс кәлди:
—Ениндән кәсдир.
—Һы... зад... ишдир биртәһәр.
Ата гомрал деди, инәјә кәһәр,
Өзкә сөзүјнән,
Һәр шејә, һәр шејә шүбһәјлә бахды.
Өзкә көзүјнән.
Тәмиз бир вичдана ләкә дә јахды,
Өзкә сөзүјнән.
Бири әл чаланда о да әл чалды,
Утанмады һеч.
Алчаглар өнүндә даим алчалды,
О галмады һеч.
Әсири олараг биртәһәрләрин,
Нә дајаз таныды, нә дә ки, дәрин,
Гырагда галды.
Нечә тә'риф дедији әл чалдығы да,
Өнүндә баш әјдији алчалдығы да,
Нәзәрдән салды.
Јадындан чыхмады фәгәт бир ан да,
Дилинин әзбәри олду биртәһәр.
Демәјин нә гојду бу чаһанда,
Елләрә јадикар галды биртәһәр.
Еһтирам көзләди гоһумдан, јардан,
Јадлара баш әјди көрдүсә һардан.
Һалал маашыны хәзинәдардан,

Истәди биртәһәр, алды биртәһәр.
Саз алды билмәди нејләсин кәрәк,
Кимин сазы кими вурдурсун бәзәк.
Билмәдин өјрәнсин ким чалдығы тәк.
Көкләди биртәһәр, чалды биртәһәр.
Сиррини кимсәдән данмады әсла,
Јахшыны, јаманы ганмады әсла.
Үрәкдән севмәди јанмады әсла.
Ағлады биртәһәр, күлдү биртәһәр.
Һәр јетән алчаға ејләди гылыг.
Ахырда белинә басдылар алыг,
Киши нә эт олду, нә дә ки, балыг,
Јашады биртәһәр, өлдү биртәһәр.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

(Өн сөз)

Гызылгуш јувасы бош галмаз 3

БАЛАСЫЈАМ БУ ДАҒЛАРЫН

Ағрын алым 9
О дағларда 10
Синәмдә 11
Сәнә 11
Јарымасын әһди позан . . . .
Гурбан олум 12
Көјчә көлү 13
Хошду 13
Кәлдим имана-имана 14
Азәрбајчан торпағынын 15
Ана торпағым 16
Мәни дә чағыр 19
Өз јери 20
Олса да 21
Шеһ дамласы 21
Башына дөнүм 22
Вә'дә вермәдикми 23
Чығалы тәчнисләр . . . .
Нәдәнди 24
Јахшы јада мән 25
Нә јара мәни 25
Гәдд әјәр 26
Инчә-инчә 27

Кечди күн кечди

Дүнја 29
Көјчәнин 30
Ајрылыг 31

Нәјим галды 32
Ашыг Әләскәрә 33
Көјчә бајатылары 34
Кәлмәсә 45
Күләндам нәнә 46
Кәлмишәм 47
Кәлдим 48
Баба дәрвишәм 49
Ордады 50
Анам лај-лај дејирди 51
Ата ады 52
Ики гүтб 54
Сазымызда, сөзүмүздә 57
Карван 58
Кечди күн кечди 59
Дөрдлүкләр 68
Кәлин көчдү 71

Ипәк сачлар гучаг-гучаг

Аллаһ, аллаһ 81
Көзүм галды 82
Нә сән диндин... 83
Гызыма 83
Сән гајытмадын 84
Оху мәним үчүн 84

Хаин хофлу олар

Хәбис адам 86
Олду 87
Кишиди 87
Тојханада 88
Далдајыр 89
Сән елә адамсан, мән белә адам . . . 90
Кәздирир 90
Инсаф 91
Бу дијарда 92
Нәсиһәт 92
Гәссабын пишији 92
Алһаал, верһавер... 93
Аллаһ чаныма дәјмәсә 94
Ешшәјин гурд дајысы 95
Биртәһәр 96

Нәшријјатын директору **Ш. Сүлејманов**
Мәтбәәнин директору **А. Мәликов**
Редактору **Мәммәд Аслан**
Рәссамы **Ч. Әләкбәров**
Бәдии редактору **А. Әләкбәров**
Техники редактору **М. Әскәрова**
Корректору **Н. Меһдијева**
ИБ № 3351

Јығылмаға верилмиш 16.08. 1991-чи ил. Чапа имзаланмыш 10.03.1992-чи ил. Кағыз форматы 70x90$^{1}/_{32}$. Мәтбәә кағызы № 2. Шрифтин гарнитуру әдәби. Јүксәк чап үсулу илә. Шәрти ч. в. 3,80. Учот нәшр вәрәги 4,1. Тиражы 8000. Сифариш № 6492. Сәрбәст гијмәт.

Азәрбајчан Республика
Дөвләт Мәтбуат комитәси
«Јазычы» нәшријјаты, 370005,
Бакы, Нәтаван мејданы, 1.
Сумгајыт шәһәр мәтбәәси 373200
Низами күчәси, 7